

ЛЕЗГИ

Газет

**Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!**

1920 – йисалай акъатзава

N 30 (10987) хемис 29 – июль, 2021 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Сергей Меликов: гьалар муракаб яз ама

Дагъустанда COVID-19 чуклунин вилик пад къунин рекъий республикадин Оперштабдин нубатдин заседание алаатай гьафтада РД-дин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Сергей Меликова видеоалакьадин куьмекдалди кьиле тухвана.

Региондин регьберди кьейд авурвал, коронавирусдин азардихъ галаз алакьалу гьалар Дагъустанда икван ч'авалди тахъай хьтин муракабур я. Месела, 19-июлдиз республикада агъалийрик ковид акатай 199 цийи дуьшуьш дуьздадал акъатна. Тлугвал пайда хъайи вири девирда ихьтин рекъем хъайиди туш. С.Меликова малумаривал, майдин юкварилай инихъ коронавирусдик начагъ яз азарханайра кьатканвайбурун къадар 7,5 сеферда артух хъанва. “Азарлуьрин къадар гзаф хъун фикирда къуна, начагъбур сагъардай алава чкаяр кардик кутун чарасуз я. Азарди гзаф азаб гузвай, ам яцара гъатнавай начагъбур пара жезвай муддатда абур кьаткурдай ва сагъардай мумкинвилер гегьеншарун иллаки важиблу я. Къенин юкьуз гзафни-гзаф вирусдин Индиядин штамм хаталу я”, - лагъана ада.

С.Меликова медицинадин гьукуматдин бур тушир идарайрин сагьибриз, дуктурриз герег вахтунда ковиддиз акси жегг тухунин карда куьмекар гуниз звер гана. Адан гафаралди, коронавирус акатайдалай кьулухъ сагъ хъанвайбурун сагъламвал мягъкемарун ва гуьнгьуна хтун патал гьукуматдин бур тушир медидарайривай агъалияр къабулиз жеда ва и кардицийиз вирус акатзавайбурун патал “яру зонада” чарпаяр азаддай мумкинвал гуда.

Заседанидал мадни кьейд авурвал, РД-дин МВД-дин кьуллугъчийри Роспотребнадзордин векилрихъ галаз санал санитариядинни тлугвалдин истемешунрал амал тавуна къвалахзавай 300-далай гзаф

объектар тайинарна. Азарди кьил кжажавай макъамда талукъ тир истемешунар вилив хуьн тийизвай тахсиркарвилерай 110-далай гзаф административный делояр кьарагъарна, 95 дело суддив агъкарнава. Тахсиркарвилериз талукъ яз дуьздадал акъуднавай 128 делилдай делояр кьарагъарунин кар давам жезва.

Дагъустан Республикадин здравоохраненидин министрстводи кьиле тухвай ахтармишунрал асаслу яз, коронавирусдиз акси рапар ягъай агъалияр азарлу хъайи дуьшуьшарни ава, амма абурун къадар 3 процентдилай виниз туш. Идалайни гъейри, вакцинация авурдалай кьулухъ вирус акатайбуру азар кьезил жуьреда алудзава.

Сергей Меликова вичи коронавирусдиз акси раб янавайдакай ихтилатна. “За коронавирусдиз акси “Спутник V” раб яна. Заз жуван багърийрин, мукьвабурун уьмуьрар багъа я. Заз жувахъ галаз кьуллугъзавайбурун рафтарвилерни багъа я, заз абур хаталувилик, тевакулдик кутаз кланзавач”, - лагъана Дагъустандин регьберди.

Дагъустанда алаатай гьафтада коронавирусдиз акси рапар янавай агъалийрин къадар 211 агъзурдав агъкънавай. Идалай вилик Оперштабди кьиле тухвай заседанийрал 60 йисалай виниз яшар хъанвайбуру, хкат тийидай жуьреба-жуьре азарар квайбуру, медицинадин, социальный кьуллугъчийри, муаллимри вакцинация кьиле тухунин месэла веревирднай. С.Меликован гафаралди, халкьдин ихьтин кьатариз рапар ягъунин жигъетдайни тайин нетижаяр арадал атанва. Санлай рапар янавайбурун умуми къадардикай 37 агъзур кас яшлурбу я, 30 агъзур - медицинадин кьуллугъчийр, 36 агъзур - образованидин хилен кьуллугъчийр.

Региондин регьберди келунин цийи йисаз гъазур хъун патал алава серенжемар къабулуни ва муаллимринни студен-

тин арада вакцинация кьиле тухунин еришар йигинарун чарасузвал авайдакай хабар гана.

РД-дин здравоохраненидин министр Татьяна Беляевади медицинадин куьмекар гун патал къабулзавай серенжемерикай, дарманралди таъминвилай ихтилатна. Адан гафаралди, коронавирусдик рекъизвайбурун къадар эхиримжи гьафтада гзаф хъана. Кьейд авурвал, алаатай гьафтедин пуд йикъан кьене 10 кас кечмиш хъана. Беляевади алава хъувурвал, республикадин азарханайрикай сана алава яз 80 чарпай кардик кухтада. Идалайни гъейри, адан гафаралди, бязи начагъбур медицинадин гьукуматдин бур тушир идарайриз ракурда.

Т.Беляевади хабар гайивал, амбулаторный азарлуьрун патал региондин федеральный бюджетдай 20 миллион манатдин къимет авай дарманар агъкъна. Абур вири медицинадин идарайриз пайнава.

Коронавирус чуклуниз рехъ тагунин патухъай кьиле тухузвай серенжемерикай ихтилатдайла, РД-дин Роспотребнадзордин управленидин регьбер Николай Павлова малумаривал, Дагъустандин кьилдин ватандашриз азардин вилик пад къунин рапар ягъунин гьакьиндай кьарар къабулнава. Адал асаслу яз, здравоохраненидин, образованидин, яшайишдин рекъий хуьнин, алишверидин хилера, жемиятдиз тлугар гудай чкайра, гуьрчегвилехъ гелкьведай салонра, фитнес-клубра ва масанра къвалахзавайбуру вирусдиз акси рапар ягъун чарасуз жезва. Идалайни гъейри, финанрин тешкилатра муьштерийрихъ галаз къвалахзавайбуру, почтадин алакьадин кьуллугъар кьилиз акъудзавайбуру, жемиятдин улакьрин, МФЦ-дин, СМИ-рин, ЖКХ-дин кьуллугъчийри, медениятдинни марифатдин мярекатар тешкилзавайбуру рапар ягъунин лазимвал тестиькарнава.

Нумрадай к'ела:

ЖЕМИЯТ

Чи ихтиярар, чи азадвилер

Чна винидихъ лагъанай, Конституцияда обществодиз, ватандашриз талукъ къанунар, кьайдаяр кьейднава. Идакай чна гезетдин чинрайни мукьвал-мукьвал рик'ел хкизват'ани, чи инсанриз чпиз ганвай ихтияррикай, азадвилерикай, гъайиц хъи, тамамвилелди хабар авач, агъалийри абуррукай герег вахтунда менфятни кьачузвач.

► 3

ТЕРРОРИЗМДИЗ - ВАЪ

Тапаррин кьармахра

Суса зенг авур йикъалай Зариятан йикъан кьарай, йифен ахвар квахъна. Кьваллиз полицейскияр атайла, гъар са пиле кьекъевейла, са шумудра “Куь хва Айудин гьинава?” лагъана, хабар кьурла, Зарията кьат'анай, хва свасни галаз Бакудиз фин (кату) кьисасчийрихъ галаз алакьалу туш.

► 6

ЭКОНОМИКА

Хтун-Къазмайрални шегъре жеда

Рекьер туьк'луьрун месэладиз виликдай са акъван рик' гъачиз, мискъивилелди гъечлиз хъайи кьиблепатан районрани, вири республикадани эхиримжи вахтунда рекьер, мукьквер эцигунин, ремонтунин кар, санлай “Дагестанавтордорин” къвалах, такуна амуькьзавач, хъсан хъанва.

► 7

УЬМУЬР

Бубайрин ватандал чан хкизва

Макъсаддив агъкъун патал къуватарни такъатар гъайиц текъвезвай ухулвийри хуьр гуьнгьуна хтунин крариз алай вахтунда 2 миллион манатдилай артух пул серфнава.

Ухулвийри чпин къаст кьилиз акъатун патал гьукуматдин патай куьмек агъкъунин алахъунар авун чарасуз я.

► 8

УЬМУЬР

Бажарагълу алим, духтур

Ерилу михъи емишарни салан майвар, михъи гъава, яд, кфетпу т'уьн, йифен 7-8 сятдин хъсан ахвар, рик'ин динжвал, нервияр кьайдада хуьн - ингъе мягъкем иммунитетдин бине.

► 9

СПОРТ

“Ахцахдихъ” алакьунар ава

Алай вахтунда Дагъустандин ЛФЛ-дин турнирдин нетижайрин таблицада “Ахцах” кьвед лагъай чкадал ала. Идалай виликни “Ахцах” командади 18-июлдиз “Ботлих” командадин винел вилеъгъвилелди 2:0 гъисабдалди гъалибвал къазанмишна. “Ахцах” командадиз эхиримжи йисара т'вар-ван авай футболист Меъгамед Алишева куьмек гузва.

► 15

Гимийрин парад

Россиядин хейлин регионра гъулерин дявдин флотдин югъ шад галара къейдна. Адаз талукъ яз хейлин шегъерра, гъа гъисабдай яз Каспийск шегъердани, гимийрин военный парадар киле фена. 25-июлдиз Каспийскда хъайи парадда Дагъустан Республикадин Къилин везифаяр вахтуналди тамарзавай Сергей Меликовани иштиракна.

Гъульун кьерехда кватл хъанвай инсанриз театрламишнавай пара гуьзел тамаша ва Каспий гъульун цел сирназвавай, яракъар ишлемишзавай гимияр, абура къуллугъзавай морякар акуна. Морякри жуьреба-жуьре хилерай чпин алакьунар къалурна. Гимийрин ударный дестеди, авиациядин куьмекни галаз, шартлду душмандин

Сифтедай ам 71-нумрадин военный городокдиз, анай Каспийскдин флотилиядин командующий Александр Пешковахъ галаз катерда аваз параддин циргъина акъвазнавай флотилиядин гимийрин патав фена ва экипажриз сувар тебрикна. Параддин жергейра ракетайрин, артиллериядин ва сергъятар хуьзвайбурун гимияр акъвазнавай.

Флотилиядин гимияр акъвазнавай тежердиз килигна, Сергей Меликов ва Александр Пешков трибунадихъ хтана. Абуру ва гимийрин экипажри Россиядин Федерациядин Президент Владимир Путинан рахунрихъ яб акална. Президентди ВМФдин вири экипажриз сувар тебрикна. Ада къейд авурвал, алай вахтунда улкведин ВМФ-дихъ Ватандин ва милли итижар хуьдай вири мумкинвилер ава. "Чи гимийрихъ ва техникадихъ исятда цин винелай ва кланикай фидай, цава лув гузвай вири жуьредин техника жагъурдай ва, герек атлайтла, ам ядай мумкинвилер ава", - лагъана В.Путина.

гимийрихъ галаз женг члугуна. Россиядин ФСБ-дин Дагъустанда авай сергъятдин управленидин гъульун кьерехар хуьзвай подразделенидини вичин алакьунар раижна. 40 гимидилай гъейри, суварин мярекатда 50-далай виниз военный ва махсус техникади, алай аямдин самолетрини иштиракна. Сергей Меликова гимийрин парад хъсандиз тешкилунай талукъ ксариз сагърай лагъана ва къуллугъда тафаватлу хъайи моряквив государстводин шабагъар вахкана.

Шадвилдин мярекатрилай гъуьгъуниз Сергей Меликова ва Александр Пешкова журналистрин суалриз жавабар гана. А.Пешкова малумарайвал, Каспий гъульун киле фейи парадда женгинин 25 гимиди ва катерди, лув гудай 16 аппаратди, 15 гимиди ва 1500 морякди иштиракна. Ада гъакл Каспийскдин флотилияда къуллугъзавай офицеррини моряквин устадвал, алакьунарни къейдна.

Лугъун лазим я хъи, Каспийскда военный парад къвед лагъай сеферда хъана.

Саки 50 миллион

Дагъустандин Гъукуматди медицинадин идараяр кислороддалди таъминардай тадаракар къачун патал резервдин фондунай саки 50 миллион манат пулдин такъатар чара авуна. Талукъ тир къарардал РД-дин Гъукуматдин Председатель Абдулпатагъ Амирханова къул члугуна.

Пулдин такъатар Дагъустандин здравоохраненидин министерстводи, игътияж фикирда къуна, медицинадин тешкилатрин арада пайда. Къейдзавайвал, медицинадин кислороддин къитвилекай идалай вилик са шумуд медидааради хабар гайидалай къуллукъ алава куьмекар агакъарун къетна.

РД-дин Гъукуматдин пресс-къуллугъди хабар гузвайвал, эхиримжи йикъара ко-

ронавирус акатзавайбурун къадар анжах артух жезва. Гъа са вахтунда гъар юкъуз сагъ хъжезвайбурун къадар начагъ жезвайбурулай тимил я. Ида мадни алава серенжемар къабулунин, куьмекар гунин чарасузвал къалурзава. Республикада ковиддиз акси рапар янавайбурун къадарни артух хъанва.

“Яру дагъ” фестиваль

Докъузпара райондиз РД-дин туризмдин ва халкъдин художественный сеняткарвилерин рекъай министрдин везифаяр вахтуналди тамарзавай Эмин Мерданов фена. Ада Докъузпара райондин администрациядин къил Мегъамед Шамиловахъ галаз ДАССР-дин 100 йисан юбилейдиз талукъарна тухузвай “Яру дагъ - 2021” фестиваль ачухунин карда иштиракна.

Туризмдихъ галаз алакьалу и фестиваль гъар йисуз Докъузпара райондин Къурушрин хуьрун патарив, Яру дагъ, Шалбуз дагъ ва Базардубуз дагъларин ценерив тухузва.

Россиядин МЧС-дин ДПСО-дин ва РД-дин спортдин туризмдин Федерациядин куьмекни галаз тешкилнава.

Мегъамед Шамиловани Эмин Мерданова Докъузпара района туризм вилик тухунин гъакьиндай веревирдер авуна. Муниципалитетдин регъберди къейд авурвал, Докъузпара райондихъ тлебиатдин къетлен мумкинвилер ава. Инин мулкар туристри итиж ийидай пара гуьрчег, надир чкайралди девлетлу я.

- Ихътин мумкинвилерикай менфят къачун патал района туризм вилик тухудай вири жуьредин шартлар тешкилун лазим я. Инфраструктурадин проектар уьмуьрдиз

Туризмдин экстремальный жуьрейрин фестиваль РД-дин туризмдин ва халкъдин художественный сеняткарвилерин министерстводин, РД-дин “Туризмдин “Дагъустан” информациядин центр” ГБУ-дин, Докъузпара райондин администрациядин,

кечирмишунин мураддалди чна федеральный ва республикадин программарни иштиракда. Коммерциядин проектар къилиз акъудун патал, са рахунни алач, и хилез хъсан инвестицияр желб авун герек къведа, - лагъана М.Шамилова.

Къиметрин гъарай-эвер

РД-дин Къилин везифаяр вахтуналди тамарзавай Сергей Меликован регъбервилек кваз Махачкъалада суьрсетдин ва суьрсетдинбуру тушир шейэрин (метягърин) къиметар дегишар тавунин месэладиз талукъарнавай совещание киле фена.

Региондин регъберди малумарна хъи, мукъвал йикъара, “Сад тир Россия” партияди къил кутуна, видеоконференциядин къайдада вири регионрихъ галаз совещание тешкилна. Анал кура-кура ва санлай гзаф къадар маса гудай (тупунин) алишверидин къиметар арадал гъуникайни месэла кватна. Лугъун лазим я хъи, суьрсетдин ва суьрсетдинбуру тушир са бязи шейэрин къиметар кхаж хъуни агъалирик секинсузвал кутуна. Идан гъакьиндай талукъ идарайриз арзаярни гзаф ийизва.

С.Меликова къейд авурвал, улкведин маса регионрив гекъигайла, Дагъустанда недай-хъвадай продуктрин къиметар агъузбуру я. Гъакьикъат ик тирди РФ-дин Гъукуматдини, карчивилин сообществодин, Россиядин халкъдин фронтдин векилрини тестикъарзава. Базарра суьрсетдин къиметар ужузбуру ятлани, туьквенра гъа шейэр хейлин багъаз маса гузва.

Республикада недай-хъвадай шейэрин къиметрин гъакьиндай доклад хуьрун майишатдин ва суьрсетдин министр Баттал Батталова авуна. Адан гафаралди, 2021-йисан апрелдилай республикадин базарра майвайрин къиметар кхаж хъана. Имини алатай йисуз республикада ва гъакл улкведани гъасилзавай майвайрин къадар тимил хъунихъ галаз алакьалу я.

Батталова хабар гайивал, республикада суьрсетдин къиметар пайгардик кутунин мураддалди майваар, емишар ва маса суьр-

сет гъасилзавай майданар артухарда. Идахъ галаз сад хъиз 2021-йисуз майваар битмишарунал машгул ксариз са гектардай 25 агъзур манат субсидияр гудай къарарни къабулнава. Базарра, туьквенра майвайрин, емишрин ва суьрсетдин къиметар ужузурдай са рехъ мад ава. Амни шегъерра хуьрун майишатдин ярмаркаяр тешкилун я.

Суьрсетдинбуру тушир метягърин къиметриз талукъ яз РД-дин промышленностдин ва алишверидин министр Низам Халилова къейд авурвал, гъелелик къиметар кхаж хъунин месэла авач. Алай йисан июлдин сифте килера анжах гигиенадиз талукъ шейэрин ва са бязи суьрсетдинбуру тушир затларин къиметар са тимил кхаж хъана.

РД-дин эцигунрин министр Артур Сулейманова лагъайвал, регионда эцигунардай материалрин къиметар кхаж хъанва. Имини алай йисуз республикада эцигунрин къвалахар артух хъунихъ галаз алакьалу я. УФАС-дин регъбер Каир Бабаева къейд авурвал, алай вахтунда Дагъустанда эцигунрин къвалахар киле тухузвай 1,3 агъзур организация ава.

Совещанидин нетижаяр къуналди, РД-дин регъберди июлдин эхирдалди къиметриз талукъ оперативный штабдин цийи къурулуш арадал гъунин тапшуругъ гана. Оперштабдиз РД-дин Гъукуматдин Председатель Абдулпатагъ Амирханова регъбервал гуда. Оперштабдин заседаниярни гъар вацра киле тухудайвал я. Анрал суьрсетдин, промышленностдин, эцигунрин метягърин ва маса къуллугърин къиметар арадал атунин, тайинарунин месэлайриз килигда. Сергей Меликова гъакьиндай алай вацран эхирдалди шегъерра хуьрун майишатдин ярмаркаяр тешкилуниз талукъ график туькьурини гъакьиндайни тапшуругъ гана.

Коронавирус: эхиримжи рекъемар

РД-дин Роспотребнадзордин делилралди, 28-июлдиз Дагъустанда коронавирус акатайбурун къадар 41 113-дав агакънавай. Эхиримжи юкъуз коронавирус акатай 200 кас дуьзддал акъудна.

Гъа са вахтунда духтуррилай начагъ хъайи 36 664 кас (эхиримжи юкъуз - 144) сагъар хъийиз алакьнава. Санлай къачурла, республикада 2 480 378 кас ахтармишнава. 4279 кас, амайбурукай чара авуна (изоляция), къвалера ава. Дагъустанда коронавирусдик 1697 (эхиримжи юкъуз - 14) кас къена.

Дагъустан Республикадин Конституциядин югъ

Чи ихтиярар, чи азадвилер

Хийир ЭМИРОВ

Алай йис дагъустанвияр паталди кьетленди, лишанлуди я. Дагъвийри Дагъустандин автономиядин 100 йисан юбилейдиз талукъ мярекатар гилани кьиле тухузва. Гьикл лагъайтла, 2021-йис РД-дин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Сергей Меликова Дагъустан Республикадин йис яз малумарнава. Гъавилляй юбилей давам жезва. Чка-чкада ктабрин, шиклрин выставкаяр, Дагъларин улкведин тарихдиз, кьетлен вакъийриз талукъ конференцияр, конкурсар ва рикел аламуькдаи маса мярекатар тешкилзава.

Дагъустандин Конституцияни гъа автономиядихъ галаз алакълу я ва адахъ вичин тарихни ава. Инал рикел хкун лазим я хъи, 1917-йисан Октябрдин инкьилабдилай, улкведа кьиле феийи граждан даявилдай гуьгъуьниз 1921-йисан 5-декабрдиз кьиле феийи Дагъустандин халкъарин съезддал инкьилабчи Жалалутдин Коркмасова Конституциядиз тешпигъ авай документ кьелнай. Сиясатдин важиблу и мярекатда цийи гьукуматдин халкъдин комиссар Иосиф Сталинани иштиракнай. Съезддал Дагъустан Республикадин Автономия малумарнай. Идалай гуьгъуьниз са тимил вахтни алатнач, РСФСР-дик акатзавай Дагъустандин Автономиядин Конституцияни къабулна. Яни дагъвияр зурба государствода яшамаш жедай асул къанунралди таъминарнай. Ана дагъвийри вири жуьредин ихтиярар, азадвилер гуьгъуьниз сад хъиз, гьукуматдин органар, регъберар ва маса начальникар хкъядай, суд-дуван кьиле тухудай жуьреяр ва гьакл маса къайдаяр, къанунар, везифаяр таймарнавай.

Лугъун лазим я хъи, вахт пара четинди, хаталуди, муракабди тир. Къанни цудалай виниз халкъар, миллетар яшамаш жезвай Дагъларин улкведа ислягъвал, пайгарвал ва садвал хуьн сифтегъан везифайрик акатзавай. Дагълух хуьрера цийи гьукуматдин сиясатдин, ада тухузвай къвалахдин гъавурда авачир агъалияр гзаф тир эхир. Автономияди, Конституцияди чпиз гузвай ихтияррин, азадвилерин, галавилерин гъавурда тун патал агъзуралди инкьилабчийри ва абурун тереф хуьзвайбуру табигъатдин къвалах тухвана.

Дуьнья санал акъвазнавач. Алатай цуд йисара улкведа гзаф дегишвилер арадал атана. Идахъ галаз алакълу яз, улкведин, Дагъустандин дибдин законрикни дегишвилер кухтуна. Демократиядин Россиядин Федерация хътин государство арадал атайла, 1994-йисан 26-июль

диз Конституция цийи хъувуна. Адан бинедаллаз 2003-йисан 26-июлдиз Дагъустан Республикадин Конституция къабулна. И югъ чи республикадин къилин сувар яз малумарна. Лугъун лазим я хъи, им гзаф миллетрикай ибарат чи республикадин халкъар патал зурба къазанмишун я.

Конституция лагъайла, чун адан гъавурда гьикл акъун лазим я? Ам властдихъ, инсандин ва Дагъларин улкведин гъар са агъалидин ихтияррихъ, азадвилерихъ, везифайрихъ, государство тукълурунин ва адаз регъбервал гунин къайдайрихъ галаз алакълу общественный гъерекатар пайгардик кутазвай юридический къилин куьват авай правовой акт я.

Инсандин азадвал ва ихтиярар государстводинни обществодин демокративлин, законлувилдин, конституциядин дережа ахтармишзавай чешме я. Гъавилляй чи Конституцияда инсан ва адан ихтиярар, азадвилер лап къилин ивираар яз кьейд авун законлу къвалах я. РД-дин кьиле акъвазай руководителрин инсандин ихтиярриз ва азадвилериз талукъ положенияр кар алайбурун гъа сабул дуьшуьшдин кар туш. Гьикл лагъайтла, а положенияр чи обществодин лап къиметлу ивираар къалурнава.

Чна винидихъ лагъанай, Конституцияда обществодин, ватандашир талукъ къанунар, къайдаяр кьейднава. Идакай чна гезетдин чинрайни муьквал-муьквал рикел хкизватлани, чи инсанриз чпиз ганвай ихтияррикай, азадвилерикай, гъайиф хъи, тамамвилелди хабар авач, агъалийри абурукай гьар вахтунда менфятни къачузвач. Гъавилляй республикада инсанрин ихтиярар члурзавай, абурун гъакъи ва законлу истемешунар кьилиз акъуд тийизвай дуьшуьшар пара жезва. Делилри текъарзавайвал, Дагъустан Республикадин инсандин ихтияррин рекъяй Уполномоченныйдин тварунихъ яшайишдинни экономикадин ихтияррикай магърум авунин гъакъиндай къезвай арзаяр гзаф я. Инсанриз лайихлу дережадин уьмуьр кьиле тухудай шартлар арадал гъун лазим я. Гъайиф хъи, и жигъетдай чкайрал алай чиновники Конституциядин къалурнар рикелай алудзава ва гъа идалди зегъметчи инсанар кьеве твазва.

Гъар са ватандаши аннамашун гьар я, Конституцияди виридаз, гъам прокурор, гъам судья, гъам чиновник, гъам лежбер, гъам муаллим хъуй, сад хътин ихтиярар, азадвилер, лайихлудаказ яшамаш жедай мумкинвилер ганва. Сифте нубатда абуру лап хъсандиз чирун ва ахпа властдин идарайра авайбурувай истемешуни лазим я. Абуру, халкъдивай къватзавай нологикай мажибар гуз, агъалийриз талукъ къуллугъар авун патал къуллугърал таймарнава. Эгер абуру инсандин ихтиярар

члурзавайла, адан дердияр кьилиз акъудзавачтла, ихътин дуьшуьшрикай виридаз ван къведайвал лугъун гъар са ватандашдин буржийрикай я.

Са рахунни алач, государстводин идарайра чпин дердияр кваз такъадайла, чарариз, арзайриз яргълди жаваб тагудайла, инсанар ахътин фикирдал къезва хъи, государство инсанрин ихтиярар хуьнин карда вичин везифаяр тамамарзавач. Вучиз икл жезва лагъайтла, чпин везифаяр дуьздаказ кьилиз акъуд тийизвай, инсандин ихтиярар члурзавай чиновникар жавабадрвиллиз члугъазвач, абурув чпин тахсирдай жаза агакъарзавач. Ихътин крарал эхир эцигун патал исъятда республикадин вири госидарайра, муниципалитетра инсанриз электронный жуьреда къуллугъар авун кардик кутунва. Агъалийриз государстводин ва муниципальный 116 къуллугъдикай электронный жуьреда менфят къачудай мумкинвал хуьн гьарек я. Яни гила са идарадиз феийла, анай вун флан справка хкъаш лагъана, элкъуьр хъийи-

дай ихтияр авач, документар къабулуниз госидара мажбуру я, кими справкани ада вичи электронный жуьреда талукъ идарадивай истемешуни гьарек я. И важиблу карда чи агъалийриз акъадай хътин куьмек гунин мураддалди республикадин шеьерра ва хейлин районар МФЦ-яр кардик кутунва. Абуру, агъалийриз гьукумдин органрихъ галаз алакълу дердияр гъялдайла, гьарек справкаяр гузва. Къе дагъустанвийри МФЦ-ди ийизвай къуллугърикай гьегеншдиз менфят къачузвач.

Агъалияр чпиз авай ихтияррикай хабардар авун паталди РД-дин инсандин ихтияррин рекъяй Уполномоченныйди официальный веб-сайт кардик кутунва. Адан порталда инсанрин ихтиярар ва азадвилер хуьниз талукъ правовой вири актлар, Уполномоченныйдиз арза хкъидай къайдаяр ва гьарек маса материалар ава. Гъелбетда, чи вири хуьрера интернет кардик квач, ам авай чкайрани бязи инсанриз компьютердикай, интернетдикай менфят къачуз чизвач. Культурадин идарайра, школайра, муниципалитетра чи агъалийриз и рекъяй чирвилер гудай курсар кардик кутунайтла, хъсан жедай.

Мадни кьейд авун лазим я хъи, республикадин инсандин ихтияррин рекъяй Уполномоченныйдин теклифдалди яшайишдин рекъяй бегъем къулайвилер авачир агъалийрин ихтиярар таъминарзавай нормативно-правовой са жерге актарики дегишвилер кухтунва. Абурул асаслу яз, даяедин йисара далу пата зегъмет члугурбуруз, зегъметдин ветеранриз, фашистрин концлагерра хъайи аялриз, жаванриз, диде-буба амачир етимриз къезилвилер, пособияр, яшайишдин къвалер ва маса жуьредин куьмекар гузвач.

Заз акъвазайвал, Дагъларин улкведин вири халкъари республикадин экономика мадни вилик тухуникай, гъар са агъалидин ихтиярар хуьникай, агъваллувал хкажуникай, гъар са райондиз экономикадин, яшайишдин гъалар хъсанардай сад хътин къулай шартлар тешкилуникай, обществода, уьмуьрдин вири хилера крар авай гъал зегъметчи хъсанаруникай фикирзава.

И мурадар чавай чи Конституциядал, демократиядин ва гражданилин обществодин дибар вири такъатралди вилик тухунал, чи зурба улкве тир Россиядин вири халкъари галаз санал дуствал, стхвал къвердавай мягъкемарунал амал авуналди, кьилиз акъудиз жеда.

РД-дин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Сергей Меликова лагъайвал, тлугъвалдихъ галаз алакълу яз Конституциядин югъ республикада гьегеншдиз кьейдзавач. Чна вири дагъустанвийри Конституциядин югъ - сувар мубаракзава!

Шабагъар вахкана

Чи мухбир

Дагъустан Республикадин Конституциядин югъз РД-дин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Сергей Меликова республикадин твар-ван авай, къвалахда тафаватлу жезвай ва агалкъунар къазанмишзавай 20-далай виниз дагъустанвийри Россиядин, Дагъустандин государстводин шабагъар ва РД-дин государстводин, гъакни Ра-сул Гъамзатован тварунихъ галай премияр вахкана. Абурун арада образованидин, культурадин, спортдин, медицинадин ва гъакл маса хилера зегъмет члугъазвай ксар ава.

Сифте нубатда Сергей Меликова къватл хъанвайбуруз Дагъустандин Конституциядин югъ тебрикна ва лагъана: "27 йис идалай вилик республикадин Дибдин закон къабулна. Ада дагъустанвийри чпин тарихдин рехъ хкъядай, Россиядин гзаф миллетрикай ибарат халкъдихъ галаз ислягъвилелди, садвилелди яшамаш жедай мумкинвал, азаддаказ къвалахдай, ял ядай ва маса къени крарал машгул жедай мумкинвал гана. Тарихдин лап муракаб вахтунда Дагъустанди дуьз рехъ хкъяна ва гъа идалди республика вири рекъерай вилик фидай шартлар арадал гъана".

РД-дин регъберди кьейд авурвал, Конституция Дагъларин улкведин халкъарин садвилдин ва азадвилдин ярж я. Ада, алатай виш йисарин адетар хуьналди, дагъвийриз халкъдин майишатдин вири хилерай виликди фидай мумкинвал яратмишзава.

Сергей Меликова республикадин са бязи агъалийрин алакълунрикай ва агалкъунрикай гьегеншдиз суьгъбетна. Ада юлдаш къутармишун патал чандилайни гъил къачур Саид хътин хва тербияламишай Руслан Абдулгъалимоваз риклин сидкъидай сагърай лагъана. Адав "Жегъилриз ватанпересулин тербия гуник пай кутунай" Амет-Хан Султанан тварунихъ галай медаль вахкана.

Шабагъар медицинадин къуллугъчийрини агакъна. Дербентдин тади куьмекдин духтур Къурбан Абдуризаев "Дагъустан Республикадин лайихлу духтур" тварцлиз лайихлу хъана. Сербияда къуршахар къунай къизилдин медаль къазанмишай Миллад Алризаев "Дагъустан Республикадин физический культура ва спорт вилик тухуник пай кутунай" медалдалди кьейдна. "Дагъустан Республикадин яшайишдинни экономикадин хилер вилик тухуник пай кутунай" медалриз РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Нуьсрет Омаров, Къизлярдин электромеханический заводдин генеральный директор Ибрагъим Ахматов лайихлу хъана.

Сергей Меликова республикадин культура ва литература вилик тухуник пай кутунай са бязи юлдашир премиярни вахкана.

Муаллимар къейдна

Дагъустандин Конституциядин йикъан гьуьрметдай республикадин образованидин къуллугъчийрини кьейдна. Дагъустан Республикадин образованидин ва илимдин министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Ягъя Бучаева къвалахда тафаватлу хъайи муаллимриз сувар тебрикна ва абурув РД-дин Къилин патай медалар ва маса шабагъар вахкана.

- Къез за гьуьрметдин тварар гун риклин сидкъидай тебрикзава, - лагъана Я.Бучаева. - Чи члехи тир Россиядин жаванар, жегъилар тербияламишунин, абуруз чирвилер гунин карда куьне тухузвай къвалах важиблуди ва екеди я. Куьн хътин лайихлу муаллимри чи школайра къвалахзавай къван гагъда чи республика мадни къуватлу жеда.

Министрдин гъилляй шабагъ къачур Махачкъала шеьердин 35-нумрадин гимназиядин директордин заместитель Светлана Зайковская лагъана: "Зун Дагъустандиз Владивостокдай 20 йис идалай вилик атана. Къе заз Дагъларин улкве жуванди хъанва. Къе заз ганвай шабагъдик зи коллективдин лайихлу пайни ква".

Веревиридер

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

Ихтин крариз гъеле XIX асирдин эвел кылера урусин машгур писатель, дипломат Александр Сергеевич ГРИБОЕДОВА (1795-1829) вичин "Горе от ума" "Дерт-гъам акьулдивай" (1822-1824) эсерда кыммет ганай. Пачагдин гьукуматдин патай еке наразивални арадал гъанай.

Кар анал ала хьи, 1812-йисан Ватандин дявдилай гьугъуниз пачагдин Россияда чапхунчи Наполеонан кышунар дарбадагъ авуник, Ватандин саламатвал, аслу туширвал хуьник еке пай кутур халкъдин кесиб къатари яшамеш жедай, чпи чеб хуьдай са гьихтин ятла азадвилер, кьезилвилер хьун, реформаяр тухун вилив хуьзвай. Амма чиновникрилайни дворянрилай гъейри, ихтин мумкинвилер садавни агакънач.

Ихтин гьахъсузвили декабристрин гьерекатдални чан гъана. 1825-йисан декабрдин вацра кивенклевчи фикиррал алай офицерри тешкилай яракьлу дестеяр, чпин истемешунар гъаз, Петербургда Сенатдин майдандал экъечнай. Амма пачагдин кышунри абуруз ягъун кьунай, тешкилатчярни (вад кас - кылин регьберар тарагъадиз акъудна) - вишералди виликан офицерарни аскерар Сибирдиз, датана дяве физвай Кавказдиз суьругъуннай.

А.С.Грибоедов, вичин фикиррал гьалтайла, декабристрин мукъва тир лугъуз, Ирандиз дипломатвиллин кивалахал ракъурнай. Ана ам хашпара

Дерт-гъам акьулдивай...

диндин векилар акунани такан исламистри (фанатикри) кьенай. Амма писателдин эсер «Горе от ума» амукъна. Ам фадлай вири дуньядиз машгур я. Чнани чи мектебра, вузра келзава.

Эсерда инсандин мефтѳериз таъсирдай жанлу келимаяр - мягъкем ибараяр акъван ава хьи, гъафур халкъдин мисалриз элкьвенва. Чпини гъа кье кхейбуру хьиз ванзава. На фикирда, писателди абур саки 200 йис идалай вилик ваъ, кьенин аямдин Россиядин гъакъикъат акуна, кхьена.

За эсер мад сеферда кел хъууна. Зи тажубвилехъ къадар амукънач. Яраб чи общество "виклеъ" 90-йисарилай инихъ алатнавай са куьруь вахтунда вичин вири кьанунралди, фагъум-фикирралди, кылихралди, къаматралди, рафтарвилералди гъакъван кьулухъ хъфена жал? Къанунсузвилеринни кьайдасузвилерин, чуьнуьхунринни тарашунрин, чин чуьхуьннини лутувилерин, пулдихъ чпи чебни, мукъва-кылини, Ватанни маса гунин чешнеяр гьикъван хъанва!

Фамусовар (чка хуьзвай чиновникар, депутат) вилик ква. Абурун патарив, чпи чеб маса гуз, чинерихъни кьуллугърихъ физвай Скалозубарни, Репетиларни, Молчалинарни, Софьяярни Хлестаковаяр гьикъван кватл хъанва!..

Фу гьикл битмишарзавайди ятла, як, нек гинай кьезвайди ятла чин тийирбуру банкарни базарар, туьквенарни гьукуматдин кьуллугъар, собранийра чкаяр кьуна, дунья гьалзава. Молчалинрин къатариз, дугъриданни, кефер хъанва...

Хуьрезва пул гиле гьатнавай себияр намуслубурал, илимлубурал, яратмишунрин рекъевайбурал, ктабар кхьиз, пайзавайбурал, йифюгъ кивалахиз, гьилиз келекар кьезвайбурал, ветеранрални яшлубурал... Гуя ибурук квайди инсандин иви туш. Гуя ибурун бубайри Ватан хвейиди туш. Ватандин девлетрикни ибурун пай кумач?.. Гьикъван кымметар, дережаяр, намусар какадарзава?..

Ингъе А.С.Грибоедован игитар чи йикъара гьикл рахазватла:

- Келуникайни авач са хийир: садаз френт ктабри хгузмач ахар; заз лагъайтла, урус ктабри ахар гьизва са гьамбар...

(Фамусов)

- Алатрай чалай, вири гьамарилайни артух, агъайрин хъилерни агъайрин кинер...

(Лица)

- Герек яни аялриз маса чешнеяр, бубад къамат вилик кваз, де заз лагъ куьне. Ругъдални, къаматдални монах я куьгъне...

(Фамусова тербиядикай)

- Кесибдикай жедач, зи руш, Ви тангъахдиз тай.

Авайди туш адахъ гьатта тьуквей са чарпай...
(Фамусова Софьядиз)

- Зи кьайда я: крар фида кьезилдиз, Кьул члугуна, гадра чарар зинбилдиз...

(Фамусова кьуллугъдикай)

- Акъазвани полковник Скалозуб, Къизилдин чувал я, кье-пака генерал я...

(Фамусован гафар. Лизади Софьядиз)

- Заз са гафар я: клантла гьадаз гьуьлуьз фин, Клантла дерин гьуьлуьз фин...

(Софья)

- Къекъезва ам къадарсуз инани ана, Кланзаватла вуч адаз, кьил акъуд вуна. Акъул патал герек яни

Гъакъван кьекъуьн яръгара?..

(Софьяди Чацкийдикай)

- Къекъевена дуньяда, хкведайла квалихъди, Ватандин гумни чаз ширин жеда, гъакъван лайихди.

(Чацкий)

- Важиблу кас тир кьенвай камергер. Вичивни куьлег куьле.

Хцивни вугана куьлег.

Девлетлуни тир.

Девлетлу пабни жагъанвай вичиз...

(Фамусова вичин кьуллугъчи Петрушкадиз)

- Девлетлив, дуст кас, эгечмир кткайвал.

Къилинди - кьуллугъди гьун я ацъайвал.

(Фамусова Чацкийдиз)

- Шад тир хьи зун кардиз кьуллугъиз.

Чинериз лувалун такан я риклиз.

(Чацкийди Фамусоваз)

- Тлар жедайвал алуькйалани, сагъ яз кьахрагъдай.

Гъавилей межлисрани датана адан суракъдай.

(Фамусова вичин бубадикай)

- Кьуллугъин чинериз ваъ, крариз члехи.

(Чацкийди Фамусоваз)

- Йисар тимил ятани, чинер я члехи.

Къе-пака генерал хьунни я мумкини.

(Фамусова Скалозубаикай)

- Чин кьезвайди тир кьуьнерал, ада кьуллугъ гадарна.

Ктабар келлиз, йикъар бада квадарна.

(Скалозуба стхадикай)

- Куьгъне вахтарилай адет я им чи:

Сейли бубадин хвани ийин сейли.

(Фамусова Скалозубаз)

- Келун - ингъе тегъуьн!

Илимлувал - себеб я, шаксуз,

Гилан аямда садрани такур жуьреда

Артух хьунин себияр кими,

Крарни фикирар ферсуз.

(Фамусова Чацкийдикай)

- Ктабар канайтла са юкьуз вири,

Фад квахъдай хьи чи азабар шеври!

(Фамусов)

- Бубади заз тунай веси:

Сад лагъайди, кланарин жув виридаз -

Иесидиз кваллин, яшамеш жез акъатай;

Начаникдиз, кьуллугъда ви кьилеллай;

Нуькердиз адан, квални партал мишьзавай;

Къаравулдиз, акъвазнавай ракарал;

Кицизни адан, кьан тийирвал хатадай...

(Молчалин)

- Молчалинриз кефер хъанва дуньяда!..

(Чацкийди Софьядиз)

- Ахмакьри яб гуда, агакъда къарийрив, -

Ингъе вакай хабар хъана алемдиз!

(Чацкийди Хлестакова къаридикай)

- Квахъда Москвадай! Ина за гел кьахлурдач.

Катда, кьулухъ кихлигдач, жедач гьич юргъун.

Дертлу риклиз кьулай са пилп жагъурда.

Файтун - заз! Файтун!..

(Чацкий)

Урус Чалай. Царба-цар таржумаяр - Мерд Алидин.

P.S.

Гила куьне лагъ, квелди и девир а девирдилай тафаватлу я? Руьгъдин истемешунар ерли виликди фенач жал алатнавай асирра? Чи бубайри чаз маса жуьре тарсар гайиди я эхир?.. Ватандашвиллинни инсанвиллин, марифатлувиллинни мердвиллин, чирвилерихъ датана финин... Гила а ирс кланзамачни?..

Тлугъвалдихъ галаз женг

Жува жуваз зиян тагун

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Коронавирус, кклам хьиз кклана, инсанрилай алатзавач. Ада вичин зегъерлу, хаталу гьуьм чуьлурзавай майданар мадни гегъеншарзава. Дуньяда тлугъвалдик начагъ хъанвайбурун къадар 190 миллиондидлай алатнава. Россияда и рекъем 6 миллиондиз барабар я. Икьван гагда начагъ хъайибурукай 150705 кас рагъметдиз фенва. Дагъустанда арадал атанвай гьаларни кьурху кутадайбуру я. Эхиримжи гьар са юкьуз кьве вишев агакъна инсанар начагъ жезва. 22-июлдади телеф хъанвайбурун къадар 1634-дав агакънава. Ингъе 22-июлдиз республикадин центральный больницани саки мишьиз агална, ана тлугъвалдикди азарлугъу сагъардай отделенияр ачухна. Адалай гъейри ковиддик начагъбуру Махачкъаладин 1-нумрадин больницада, къарадин куьмекалди сагъарзавай мидидарада, урологиядин центрада, шегъердин 3-нумрадин больницада сагъарзава. Ятлани чкаяр бес жезвач. РД-дин Кьилин везифааяр вахтуналди тамамарзвай Сергей Меликова лагъайвал, республикадин больницайра тлугъвалдихъ галаз женг члугун патал резервдин 5 агъзур чка тешкилзава.

Алай вахтунда республикадин больницайра и азардик начагъ 3,6 агъзур кас ава. Алатай варцарив гекъигайла, исатда юкьван гьисабдалди гьар суткада больницайра къаткурзавайбурун къадарни гъаф хъанва. Амбулаторный кьайдада сагъар хъийизвайбурун къадарни тимил туш.

Жува жувни, кваллинбурни, кьуншиярни, рекъе-хуьле гьалтзавайбуруни хуьн патал са рехъ ава: тлугъвалдиз акси рапар ягъун. Идакай алимрини, духтуррини, гьукуматдин кылевайбуруни, Роспотребнадзордин пешекаррини гьар юкьуз лугъузва, тикрарзава, алай йисан сифтегъан варцарив гекъигайла, алай вахтунда коронавирдиз акси рапар ззавайбуру гъаф жезва, амма виле акъадайвал ваъ. Чи инсанар вучиз ятлани социальный сетриз акъатзавай тапаррихъ гъаф агъазва. Гъа идалди чебни ва масабурни хаталувилек кутазава.

Инал заз и жигетдай дуньядин уьквейра гьихътин гьалар аватла, гьадакай лугъуз кланзава. Белки, масадбурун чешнеди чи инсанрин фикрар дегишарин лугъдай фикир аваз.

Чаз виридаз малум кар я, ковид-19 сифте Китайда малум хъана. Ина адахъ галаз, лап кьели серенжемар тешкилуналди, женгни члугуна. Нетикада азарлуьрин къадар фад-фад тимил хъана ва гила Китайда коронавирус кумайбуру амачалда. Вучиз? Вирида кьели кьайдайрал, законрал амалзава. Пешекаррин теклифар, меслятар кьилиз акъудзава. Фикир це ва гекъига. Китайда 1,4 миллиард агъали ава. Зур варз вилик ана 1 миллиардни 20 миллион касди тлугъвалдиз акси рапар янавай. Россияда лагъайтла, вакцина кьабулнавайбуру 33,6 миллиондиз агакънава. Им, гьелбетда, тимил я.

Дуньядин майданда тлугъвалдиз акси рапар янавай уьквейрикай сад лагъай чкадал Мальта ала. Са варз вилик ина агъалиьрин 80 процентдив вакцина агакъна.

Дуньядин ва Европадин вилик фенвай уьквейра яшамеш жезвай инсанри тлугъвалдиз акси рапар

язаватла, абуруз чеб хуьз чизва. Абуруз чи социальный сетриз кьезвай хътин нагъахъан, тапан, алцурарзавай хабарри тагъсирзавач, абур ахътин кьундармайрихъ агъазвач.

Исландия чешнелу уьквейрикай сад яз гьисабзавайди я. Адан агъалиьрилай чибуру чешне къачуртла, лап хъсан жеда. Гьикл лагъайтла, ана коронавирдизикай ихтитат кватнамазди, герек серенжемар кьабулунив гатлунна. Сифте нубатда вири махлукъатдин сагъламвал ахтармишна. Начагъ хъайибуру ва хумадин сифте лишанар акатайбуру гьасятда чара авуна, масадбурук азар акатунин вилик пад кьуна. Тлугъвалдиз акси вакцина акъатайла, вирида сад хьиз адакай менфят къачуна. 2020-йисан декабрдиз инсанри коронавирдиз акси рапар ягъиз гатлунна ва исатда абурун къадар 80 процентдив агакъзава. Начагъвални квахъзава. Эхи-

римжи гьафтейра Исландияда тлугъвалдик начагъ хъайи садни авач. Европадин амай уьквейрикай тафаватлу яз, Исландияди виридалай вилик сергьятарни, туристрин рекъерни ачухна. Чи инсанар лагъайтла, «прививкаяр ийизвайбуру ахмакьар я, вакцинадихъ са метлебни авайди туш, ада инсандин организм харапизавайди я» лугъуз кьекъезва. Я маскаярни алуькзавач. Хийир-шийирдин мярекатрикайни кьерех жезвач. Базарризни, туьквенризни, махлукъат кватл жезвай маса чкайризни физва. Гъа са вахтунда "тади куьмекалди" автомашинри цлудралди начагъбуру больницайриз тухузва. Гъафбуру духтурри кьутармишзаватлани, бязибуру гьилерай физва.

Сергей Меликов ва талуьк идарайрин руководителар эхиримжи гьафтейра республикада арадал атанвай гьаларилай рази туш. Эхиримжи суткада медицинадин идарайриз жигерар тазваз ва ифин алаз кьабулнавайбурун къадар 460 касдидлай алатнава. Гьилевай йисан сифте варцарив гекъигайла, им лап еке рекъем я. Региондин регьберди кьейд авурвал, оперативный штабдин кьарарар вахтунда ва тамамвилелди кьилиз акъудунин жигетдай исполнительный властдин органрин ва муниципальный тешкилатрин кылерин хиве жавабдарвал гьатзава. Бязи вахтара абуру и месэладиз са артух фикир гузвач. Чкаккада, тлугъвалдик зиян хкатзавайди чиз-чиз, банкетрин залрив кваллахиз тазва. Анриз вишералди инсанар кватл жезва. Начагъ сада виш касни азарлу авун мумкин я. Чи инсанар и кардин гъавурда гьатзавач.

РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Мурад Къазиеван гафаралди, алай вахтунда республикада вакцинадин кьитвал авач. Тлугъвалдиз акси рапар ягъун патал вакцина бес къадарда хкизва, 190 агъзурдалай гъаф инсанри рапар янава. Им, гьелбетда, тимил я. Вири дуньяда вакцина коронавирдизикай кьутармишдай дарман яз гьисабзавайла, чи инсанри вучиз ам кваз кьазвач?

Дагъларин уьлкведин лайихлу векилар

Чи ихтилат Дагъустан Республикадин лайихлу муаллим, Россиядин Федерациядин пешекарвилдин кьилин образованидин гъурметлу кваллахдар Аскералиев Аскерали Агъамирзоевичакан я. Ам 1936-йисан 9-майди Къасумхуьруьн (гилан Стпал Сулейманан) райондин Агъа Стпалдал колхозчи лежбер Агъамирзоевичин Шекеран хизанда хана. Хуьруьн мектебдилай гуьгъуьниз Дагъустандин Ленинан тиварунихъ галай университетдин тарихдин факультет акъалтарна. 1978-1985-йисара СССР-дин илимрин академиядин Дагъустандин филиалдин тарихдин, члаланни литературадин институтда (гилан ДНЦ РАН) заочнидаказ аспирантурада клелна. Гуьгъуьнайни Ленинграддин гъукуматдин А.И. Герценан тиварунихъ галай университетдик квай общественный дисциплинаирин институтда чирвилер хкажна.

Муаллимрин муаллим

(Дидедиз хъайидалай инихъ 85 йис тамам хьунихъ галаз алакьалу яз)

Фейзудин НАГЪИЕВ

Аскерали Агъамирзоевичакан гзаф йисара архиврин материалрин куьмекдалди "Дяведилай вилик квай пилеткайра Дагъустанда муаллимвилдин кадрияр гъазурун ва вердишарун" темадай диссертациядал кваллахна. 1986-йисуз Налчик шегьерда Кабардино-Балкариядин гъукуматдин университетда а диссертация хвена, тарихдин илимрин кандидатвилдин твар къачуна.

Зегъметда Аскерали Агъамирзоевичан сифтеган камар комсомолдихъ галаз алакьалу я. Ада Къасумхуьруьн ирид йисан мектебда члехи пионервожатыйвиле, Къасумхуьруьн райондин комсомолдин комитетда школайрин отделдин заведующийвиле, Къасумхуьруьн райондин комсомолдин комитетдин сад лагъай секретарвиле, ВЛКСМ-дин обкомдин комсоргвиле кваллахна.

Хиве тур гъар са кар гъакьсагъвилелди, рикл гваз тамамариз вердиш жегвил пешекардал гъукуматди мадни жавабдар кваллахар, члехи къуллугъар ихтибарна. Гзаф йисара илимдин идарайра ада са къадар кваллахар, къуллугъар авуна. Абурукай яз, - Къасумхуьруьн райондин халкъдин образованидин отделдин инспектор, Цмуррин хуьруьн мектебдин директор, Дагъустандин просвещенидин министрстводин инспектор, Избербашдин интернат-мектебдин директор, Махачкъаладин эцигунрин техникумда жемиятдин дисциплинаирин ва гуманитарный рекъай муаллимрин секциядин регъбер, Дагъустандин муаллимрин чирвилер хкаждай институтда (2015-йисалай - образование вилик тухудай Дагъустандин институт - ДИРО) интернатрин крар идара ийидай кабинетдин заведующий, муаллимриз регъбервал гузвай кадрийрин кабинетдин заведующий, эхиримжи йисара гъа и институтда образованидин идарайрин регъбернихъ галаз кваллах тухунин рекъай кафедрадин доцент ва заведующий, образование вилик тухунин ва идара авунин кафедрадин заведующийдин везифаяр тамамарзавайди, институтдин Илимдин советдин член хъана ва ик мад.

Аскерали Агъамирзоевичан илимдин алахъунрин юкьни-юкьва гъамиша муаллим ва адан зегъмет, мектеб ва ам идара авун, муаллимрин чирвилер хкажунинни абур аялрал агакъарунин, алай аямдин образованидин ери хъсанарунин рекъер хъана.

ДИРО-дин доцент Аскерали Агъамирзоевичакан саки къанни цуд йисалай виниз, илим практикадиз муькьва авуналди, образованидин хилера тухвай илимдин кваллахри нетижаярни гана. И нетижайрикай адан илимдин маъалайра, монографияра, методикадин пособийра кхъенва. Алимдин фагъумдиз деринвал, илимдин веревирдериз къетленвал гузвайди яргъал йисарин кваллахдин тежриба я. Немсерин фагъумдар ва зурба шаир Иоганн Гётеди лагъайвал, "теория, зи дуст, текдиз къуру я, уьмуьрдин тар - гъам даим къацу я..."

Мектебра чирвилер гунин, клелунрин ери, муаллимрин бажарагъ хкажунин рекъе 63 йисуз члугур зегъметдиз гъукуматди лайих тир къиметни гана. Аскерали Агъамирзоевичакан агъадихъ галай тивараринни шабагърин сагъиб я: РСФСР-дин халкъдин просвещенидин отличник (1974), педагогвилдин зегъметдин ветеран (1986), КПСС-дин ЦК-дин, СССР-дин Министрин Советдин, ВЦСПС-дин, ВЛКСМ-дин ЦК-дин "Соцсоревнованидин Гъалибчи" (1979), РД-дин лайихлу муаллим (1997), РФ-дин кьилин пешекарвилдин образованидин кваллахдар (2006), Россиядин школайрин директоррин советдин член (2004), 1941-1945-йисара Ватандин Члехи дяведа фашистрин Германиядал къачур Гъалибвилдин 65 йис хьунин медалдин сагъиб (2010), РД-дин Гуьрметдин грамота (2011), гзаф йисара са къадар министрствойрин, областдин комитетрин, образованидин идарайрин, педагогикадин обществойрин гъурметдин грамотаяр. 1997-йисуз адан твар РД-дин образованидин гъурметлу кваллахдаррин Ктабдик кутунва.

2018-йисан эхирра пенсиядиз экъечлэй муаллимдиз, 85 йис ятлани, секинвал чидач. Лезги члалал, литературадал, харусенятрал рикл алай агъсакъалди датлана газетар, журналар, махсус литература клелзава. Хайи халкъдин, республикадин уьмуьрда кьиле физвай дегишвилерикай, гьерекарикай ярар-дустарихъ галаз веревирдерзава, вичин фикирар лугъузва. Уьмуьрдин тежриба авачир, куьмек герек тир жегъилриз гъар патахъай меслятар гузва, абурал къаюмвалзава.

Аскерали Агъамирзоевич лезги члал дериндай чидай, хайи члалалди фасагъатдаказ рахадай, вичин квалле анжах лезги члалан агъавал тунвай кас я. Лап жегъил члаварилай вичи кхъизвай "Лезги газет" ада гъиле къелем къуна клелда. Герек материалар, мукратдал атлуз, кьилдин папкайра

хуьда. Газетдай чара гафар гьалтайла, патав а гафарин лезги эвезар кхъиз жеда. "Эхиримжи йисара зак хайи члал квахъунин кин акатзава, - лугъузва агъсакъал муаллимди. - Бязи маъалайра, манийрин гафара, гъатта члагъай эсеррани чара гафар аквада. Яраб, лугъуда за, и затлар кхъизвай-буруз лезги гафар авайди чизвач жал?".

"Уьмуьрдин рекъера зал гъар хесетрин, гъар ниятрин гзаф инсанар гьалтна, - ихтилатзава Аскерали Агъамирзоевичакан. - Абурукай бязибур заз кваллахда юлдашар, халис дустар хъана. Абуру зи агалкъунрал шадвал ийидай, тежрибайри нетижа тагайла, рикл-дуркун гудай. Гьелбетда, и яргъал рекъера квачера аруш жедай пехил риклерни тахъана туш... Амма вафалу дустари, рикл къени инсанри, жуван сабурди, жув гъамиша адалатдихъни гъахъунихъ агъунвайвиле вири четинвилериз таб гуз куьмекна".

Гъакъикъатдани, Аскерали Агъамирзоевичакан адахъ галаз кваллахай юлдашар, къуни-къуншияр, таниш-билишар вири развилелди рахада. Вирида, на лугъуди, са сивяй лугъузва... адан къени инсанвилерикай, милаим, сабурлу кьилихди-кай, ниятрин михъивилерикай...

"Инсанриз тербия гузвай муаллим эвела вич тербиядин лишан хъана кланда" - им Аскерали муаллимдин кьилин къетл (принцип) я. Вичин уьмуьрдин рекъикай

2018-йисуз ада "Жувал агакъдалди яргъал рехъ" твар алай ктаб кхъена.

Стпал Сулейманаз "Колхоздин марк кайила" твар алай шиир ава. Гъа марк кайила, са нин ятлани футфадалди Аскерали муаллимдин дах Агъамирзоевичан адан стха Жамирзе милициядиз тухванай. И кардикай ван хъайи Сулейман тади гьалда милициярин идарадиз феналдай. Лап къуншидал яшамиз жезвай и лежбер итимар марк кайи члавуз чпин никле кваллахал алайди, абурук тахсир квачирди, и къени ксар гъа марк кайи касди къасухдай къацурнавайди субутна, шаирди стхаяр квачир баладикай жудналдай. Вичин къунширай атай ихтин бугътенди таъсир авур Сулеймана "Квачир бала винел гъалиб" шиирни туькьурнай.

Мад са тереф къейд тавуна жедач. Бажарагълу алим, лап муаллимрин муаллим хъунихъ галаз, илимда къачур къакъан агалкъунрихъ галаз санал Аскерали Агъамирзоевичакан дига хизандин кьилин я. Гъам регъятвилера, гъам четинвилера вафалу куьмекчи хъайи уьмуьрдин юлдаш Шагърузатахъ галаз санал ада пуд велед - къве хвани са руш лап къени тербиядивди уьмуьрдиз акъудна. Члехи хва Агъамирзоевичакан Санкт-Петербургда Н.Г. Кузнецован тиварунихъ галай академия (военно-морская) куьтягъна. Ам гимийрин инженер, къвед лагъай рангдин капитан, цин кланикай фидай пимидин командир ва Ф.Э. Дзержинскийдин тиварунихъ галай Санкт-Петербургда ВВМИУ-дин кафедрадин муаллим я. Техникадин илимрин кандидат Фазида Россиядин илимрин академиядин Дагъустандин федеральный ахтармишунрин "Горный ботанический сад" центрада илимдин кьилин къуллугъчивиле кваллахзава. Гъевечи хва Самир "Газпром трансгаз Махачкала" ООО-дин кар алай инженер я. Бадедихъни бубадихъ, вузар куьтягъна, чпин пешейрал машгул тир ругуд хтулни ава.

Уьмуьрдин какур рекъерани къекъвей жигъирра чпихъ зурба тежриба хъанвай илимдинни яратмишунрин интеллигенциядин агъсакъалар чи халкъдин девлет я. Абуру миллетдин баркаллу агалкъунар, халкъдин фагъумдин камал, милли руьгъдин арш, миллетдин ахлак хуьзва. Абуру акъалтзавай несилдиз дуьз, гъахъ-адалатдин рехъ къалузавайбуру я.

Къуй Квехъ сагъуьвиленин шадвилдин яргъал йисар хъурай, гъурметлу Аскерали Агъамирзоевич!

"Аялар мектебриз гъазурун"

Вироссиядин общественный "Россиядин дидеяр" гьерекадин Махачкъалада авай векилханади РД-дин образованидин ва илимдин министрстводин куьмекдалди мергъяматлувилдин "Аялар мектебриз гъазурун" серенжем малумарнава.

РД-дин образованидин ва илимдин министрстводи хабар гузвайвал, серенжемдин асул макъсад дуланажагъ хъсанзавачир хизанрин месэлайрал жемиятдин фикир желб авуникай, мектебриз физвай, гъа са вахтунда яшайишдин жигъетдай четин гьалда авай аялриз куьмек гуникай ибарат я.

"Дагъустандин 2 агъзурдалай гзаф етимриз ва акъалтлай кесиб гьалда авай хизанрай тир аялриз куь куьмек герек я. Серенжемди абур патал парталар, квачин къапар, чантаяр ва мектебда клелун патал лазим маса затлар кватлдай мумкинвал гуда. Куьмек гунин къайдаяр гъар жуьрединбуру я: туьквендай шей къачунин сертификат, пул гайитла ва я парталар, канцтоварар маса къачуртла жеда", - лугъузва малуматда.

Мергъяматлувилдин серенжем 15-июлдилай 31-августдалди давам жеда. Адан гъакъиндай тамам делилар чирун ва я карда иштиракун патал я **89634225789** нумрадиз зенг авуртла, я тахъайтла **sofa210580@mail.ru** адресдиз Махачкъалада авай "Россиядин дидеяр" ВОД-дин председатель Сефижат Мегъамедагъаевна Мегъамедрасуловадин тиварцел чар кхъейтла жеда.

Себеб - чилер авач

Дагъустандин шегъерра яшайишдин объектар эцигун патал чилерин патахъай еке къитвал ава. И кар себеб яз, республикада цийи мектебар ва аялрин бахчаяр эцигуниз талукъ программаяр уьмуьрдиз кечирмишиз жезвач, гъисабзава РД-дин образованидин ва илимдин министрстводи.

Дагъустандин образованидин ва илимдин министрдин заместитель Али Мегъамедован гафарадди, федеральный центради образованидин идараяр эцигун патал лазим къадар такъатар чара ийизва. Амма Махачкъалада ва республикадин члехи маса шегъерра абур эцигдай азад чилер жагъизвач. Кьилди къачуртла, и кар себеб яз, ада гъисабзавайвал, пуд сменада клелун арадай акъудунин месэла гъялиз жезвач.

"Къенин юкьуз чи аялри пуд сменада клелзавай 14 мектеб са программадикни акатзавач. И муькьвара чна РФ-дин просвещенидин министрстводиз гегъенш арза рекъе туна ва и мектебрин са пай адак кутуна. Амма муькуь пай, чилихъ галаз алакьалу месэла гъялиз тахъун себеб яз, аник акатнач. Яшайишдин объектар эцигун патал чилерин участокар бес тахъунин месэла Махачкъалада ва Хасавюртда иллаки хцидаказ акъвазнава", - лагъана А. Мегъамедова.

Ада къейд авурвал, гъа и четинвал аялрин бахчаяр эцигунин месэла гъялдайлини вилик акъвазнава. Республикадин властри муькьвал тир йисара мектебдиз фидалди чирвилер гудай тахминан 100 идара эцигун фикирда къуна, амма члехи шегъерра и кар патал азад чилер авач.

"Мектебдилай вилик образованидикай менфят къачуз хъунин месэла Махачкъалада, Дербентда, Хасавюртда, Каспийскда чилер бес тахъунин месэладилай аслу хъанва. Чина абурун еке кьитвал ава. Гъайиф хъи, и кар себеб яз, чавай федеральный центрадай объектар эцигуниз гузвай такъатар серф ийиз, проектар кьилиз акъудиз жезвач", - малумарна министрдин заместителди.

Къейд ийин, яшайишдин объектар эцигун патал азад чилер тахъунин месэладикай идалай вилик региондин Кьилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Сергей Меликовани малумарнай. Ада и месэлада къайда авачирди, адай кьил акъудун четин тирди, гъакъни регион яшайишдинни экономикадин жигъетдай виликди финин кваллахдиз инженервилдин къурулушар тахъуни манийвалзавайди къейднай.

Абдулфис ИСМАИЛОВ

Меҕарамдхурун райондин Цийи Гъепцеҕрилай Тагирхурун таможнядал физвай республикадин метлеб авай 35,9 км шегре рехь цийиика туклуур хыйиз 20 йисалай гзаф вахт я. Ам 6 йис инлай вилик куьтягъна кланзавайди тир. Гилалдини куьтягъиз хъанвач. Вучиз?

Гъахъ лаҕайтла, асул гысабдай рехъ, кър цана, туклуурнава, автомашинрин гьерекат кардик ква (лаҕана кланда: агъалийриз хейлин кьулай хъанва), амма тамамвилелди акьалтларна лаҕана, ишлемишиз вахкуз жезвач.

Себеб хуьрун гьидайди я: са миллиард манатдилай гзаф (2010-йисан кьиметрай) кьимет авай, экономикадин, яшайишдин, стратегиядин метлебдин, гьаклани яргал девирда туклуурзавай члехи объект, ракъун рекъелай злячдаиди са гъвечи переезд туклуур тежез, са йисалай гзаф вахт я амукъна. Себеб мадни хуьрун гьидайди я. Неинки хуьрун, гьаклани дерин, наразивилин фикирар гьидайди. И переезд эцигун патал Ростовда авай 7 идарадивай ихтиярар кьачуна кланзава. Куьн гъавурда акъазвани, коррупцияди тлушунзавай чи бюрократиядин члалал "разрешение" вуч лаҕай гаф ятла? Зунни гъавурда акъазва. Чи чиновникриз "разрешенидикай" чпин "гылевай реҕуьн члутхвар" хъанва: клан хъайтла, реҕвер элкъурдай яд ахъайда, тахъайтла, - ваъ. Нивай вуч лугъуз жеда? Реҕуьхбандиз, хуьченрилай гьейри, маса пай авачни кьван?

Амма Ростовда авай, зи фикирдиз кьезезва хьи, меркездани авай бязи идарадин бязи чиновникар гьеле гъавурда акъунвач: Дагъустандин реҕ-

дин тежрибадай аквазвайвал, ам са сятда эцигна куьтягъиз жедай объект я эхир.

Телефондай "Дагестанавтодор" ГКУ-дин реҕбер Ханмеҕамед Раҕимовахъ галаз хъайи суьгьбетда ада лаҕана:

- Объект эцигунин проект фадлай гъазур хъанвайди я. Конкурс тухванва. Подрядчик тайинарнава ва адахъ галаз икьрар кутлуннава. Пул чахъ ава. Квалах, ихтияррихъ галклана, давамариж жезвач. Гъатта рельсериз, электроэнергиядиз талукъ яз "разрешенияр" кьачуна кланзава. Вучда, ихътин объектар эцигунин карда тестикарнавай истемешунар гъахътинбуур я.

- Ханмеҕамед Меҕамедович, Хтун-Къазмайрин хуьрун юкьвай Приморскдиз физвай шегре рехъ ремонт авунив мукъвара эгечдани? Гатун варцара, алава яз, гъулел, Самурдин тамун серинрик ял ягъиз физвайбурун машинрин гьерекатни лап кьалин жезва. Ял ягъиз иниз маса регионрайни гзаф-буур кьезезва. Нетижда, куквар хъана, чиргъ вегъенвай куьнеда датлана, циф хъиз, руг кьарагъна жезва. Хуьрунвийри гзаф шел-хвалзава.

- Къез чна и рекьикай, агъалийрин четинвилерикай тимил фикирзавайди хъиз яни? "Лезги газетдиз" акъатай макъала зани клелна. Чна вири алахъунар ийизва. Государстводин сергьятдихъ физвай рекьихъ авай метлебувилиз килигна, адаз артух фикир гузва. Рекьин и участок ремонтунин проектарни гъазур хъанва. Мукъвара аукцион малумарда, подрядчик хъяда, энгел тавуна, эцигунрин квалахрив эгечда.

Къейд ийиз кланзава, рекьер туклуурунин месладив виликдай са акъван рикл гъачиз, мискьивилелди эгечлиз хъайи кьиблепатан районрани, вири республикадани эхиримжи вахтунда рекьер,

Хтун-Къазмайрални шегре жеда

бервиле Сергей Меликов тайинарайдалай кулухъ республикада бюджетдин пуларихъ кьилиз акъудзавай заказрай "откатар" гуз-кьачуз четин хъанва. Бинеда коррупция авай системади "откатар" авачиз бегъемвилелди квалахдайди туш. Белки, гъавилий ятла, фикирзава за, йисан эхирдай, ишлемишиз тахъана, миллиардар республикадай элкьурна Москваниз рахкурзавайди?

Пулар, чаз аквазвайвал, эхиримжи вахтара Сергей Алимовичан тлалабуналди меркезди Дагъустандиз мердивилелди ахъайзава. Амма кар кьетлзавайди жуьреба-жуьре куьруькрин устадвал авай бюрократия я. Къулай кабинетра алуькна, чарарихъ галаз, гила компьютерал квалахзавай чиновникар. "Разрешенидиз" талукъ са чарчел кьул члугвадалди, гагъ са, гагъ маса багъна жаҕуриз, инсандин зиҕин кур ийида. Вун "гъавурда" акъадалди, а багънаяр куьтягъ жедач. Дуьньяда виридалайни члехи, виридалайни девлетлу чи улкве гуьгъуьна амукъунин, чи агъалияр кесибвиле яшамаш хъунин кьилин себебрикай сад гъа им тушни?

2009-йисуз Цийи Гъепцеҕрилай Тагирхурун таможнядал кьван, Самур станциядал физвай хелни кваз, шегре рекьин проектринни сметадин вири документар гъазур хъанвай. Кьиметни тайинарнавай: 1 миллиардни 59 миллион манатдилай гзаф. 2010-йисуз эцигунин эгечна. Къени объект куьтягънавач. Са гъвечи переезд эцигиз йисалай гзаф хъанва. Мад им кар хъанач хьи, юлдашар.

Куьне фикир це ва гекьигунар ая. 2015-йисуз Пекинда китаивийри 43 сятдин вахтунда 6 полосадин куьгъне члехи муьгъ чукурна цийиди эцигна, разметкани члугуна, ишлемишиз вахкана. Гуьгъуьн ийисуз цийи рекорд: гьар садал 100 метр яргивал алай кьве муьгъ 1,5 сятда 90 градусдин маса тередфихъ элкьурна. Са сятни зура! Гъа са вахтунда, экономикадиз зарар тахъурай лаҕана, ракъун рекьин кланикай тухванвай шегреда автомашинрин гьерекат акъазарначир. Переезд эцигунилай муьгъ эцигун кьад сеферда муракаб квалах я. Китаивийри ракъун рекъелай автомашинар злячлун патал, адет яз, муьквер эцигзава.

Китаиви эцигунардайбуруз "разрешенияр" гекрек кьезезвачни? Гьелбетда, кьезезва. Абуруз гекрек текъезваиди ихтиярар кьачун патал варцар, йисар я. Сятер, суткаяр ва кивенквечи технологияр бес жезва махарик квай хътин муькверни рекьер эцигун патал.

Бес чи переезддин кьисмет гьикл жеда? Клан хъайитла, коммунистрин реҕбервилек квай Китай-

муьквер эцигунин, ремонтунин кар, санлай "Дагестанавтодордин" квалах, такуна амукъзавач, хъсан хъанва. Зи фикирдалди, им и идарадин реҕбервиле вичихъ зурба тежриба авай савадлу пешекар, гъахълувал клани, дуьзвал патал женг члугваз гъазур инсан Ханмеҕамед Раҕимов эцигунихъ галаз алакьалу я. Ам нефс авачир, гьилел михъи кас яз машгур я. Гъар йисуз миллиардар ишлемишзавай, риветбазвиллин мумкинвилер авай рекьерин кьуллугърин идарадин кьиле гъа ихътин пешекар хъун - им вилик финин, агалкъунрин замин я.

Риклел хъиз кланзава, 2018-йисуз рехъ ремонтунин квалахар михъиз акъазарна, техникани вахчуна, са масаниз тухванвайла, наразивалзавай жемьят митингриз, забастовкайриз гъазур жезвай. Аялар мектебриз рахкурдач лугъуз, тагькимарзавай.

А йисара и рехъ туклууринив "Дагавтодор" эгечзавай теҕерди гзаф наразивилерал, кьизгьинвилерал гьийиди я. Ремонт авур кьайривайни, месела, Кьеплр-Къазмайрал, дурум гуз хъанач: чкачкада фурар ахъкатна. Амма хуьрерин жемиятди митингриз, реквер кьунриз, кьизгьинвилериз рехъ ганач: "Дагавтодордин" кьиле авайбуруз жемьятдин векилрихъ галаз гуьруьшдиз атун теклифна. А члавуз Тагирхурун-Къазмайрал халкъдихъ галаз рахун патал управленидин реҕбердин заместителвиле квалахзавай Х.Раҕимов атанай. Адан камаллувал инсанриз гъа вахтунда акунай.

Ханмеҕамед Меҕамедовича месэла министрдин вилик кьелелай эцигна. Адан чалишмишвилералди, квалах датлана гуьзчивилик хъуналди, шегреда планда кьалурнавай вахтунилай (2021-йис) вилик, 2020-йисуз кьир цана куьтягънай. Тагирхурун-Къазмайрал хъайи гуьруьшдин вахтунда (а гуьруьшдикай "Лезги газетди" вичин вахтунда макъала чапнай) Хтун-Къазмайрин жемьятди чпин хуьрун куьчедай Приморскдиз физвай рехъ са километрдин мензилда ремонтун тлалабнай. А рехъ ремонтун гъич планиричи кутунвачиз хъана. Вахтунда кьайгъу члугвадай кас тахъайвилей. Ханмеҕамед Меҕамедовича а кьайгъу вичин хивез кьачуна. Адалай хуьруьн и кьилий а кьилиз, Билбил-Къазмайрал кьван 3 км мензилда рехъ кьир цана, ремонтун алай йисан пландик кутаз алакьна. Алай йисуз Хтун-Къазмайрални кьир цана туклуурнавай куьче жедайдал шак гъиз кланзавач. Вучиз лаҕайтла, "Дагестанавтодор" ГКУ-дин реҕбервиллин кьуллугъдал гъахълувал клани, дуьзвал гвай, хиве кьур кар кьилиз акъуддай Ханмеҕамед Раҕимов ала. Жемьятди адаз риклин сидкъидай чухсагъул лугъузва.

Жейранхануман шефтелрин багъда

Хазран КЪАСУМОВ

Гад чуьлдин квалахдин лап кьизгьин вахт я. Сулейман-Стальский районда хуьрун майишатдин карханаяр, лежбервиллинни фермервиллин майишатар салан майваяр ва кьене цил авай емишар кватл хуьвунал машгул я.

- Алатай йисуз районда 19350 тонн емишар кватл хуьвунай, ци 23700 тонндилай тимил тушиз кватл хуьвун фикирдиз кьачунва. Икьван члавалди 15000 тонн емишар кватлнава, - лугъузва райондин хуьрун майишатдин ва суьрсетдин управленидин начальникдин заместитель Гьамидин Абдулкафарова.

Ж.Садиковади ва Гь.Абдулкафарова шефтелрин бегьердал шадвалзава

Къейд авун лажим я хьи, карханайрихъ ва майишатрихъ галаз санал районда багъманчивилел хуси куьмекчи майишатрин иесияр, арендаторарни машгул я.

Гьамидин Абдулкафаровахъ галаз санал чун и йикъара Агъа Стал-Къазмайрал зегьметдин ветеран Жейранханум Садиковадин багъдиз фена.

Чина берекатдин нур авай и дишегъли шефтелар битмишарунал машгул жез саки 50 йис я. 20 йис идалай вилик ада 1 гектар чилин участок 49 йисан муддатда ижарада кьачунай, ана вичи гьасилай шефтелрин кьелемар канай.

Чаз акурвал, чешнелу багъда тарарал шефтелрин бегьер булдаказ ала. Шефтелар са шумуд сор-

тунинбуур ава. Агакънавай емишар атлузва ва шегьеррин базарриз агакьарзава. Къацузмай шефтелар са тимил геж хъиз кватл хъийида.

- Къе шефтелар атлунал 42 рабочий машгул я, - лугъузва Ж.Садиковади. - Гъар са рабочийдиз за йикъа 1200 манат пул гузва. Нянихъ квалериз хъфидайла, гъардав са ведроа авай шефтеларни вахкузва.

Икьван члавалди ада арендадин участоқдай 16 тонн шефтелар атланва, мадни 14-15 тонн хъхъун гуьзлемешзава.

Тежрибалу багъманчиди чаз лаҕайвал, ада са гектардай гъар йисуз 300-350 центнер шефтелар кватл хъийизва.

Лаҕана кланда, Жейранханума

гъа с и л з а в а й, хъсан акунар авай шефтелрихъ муьштерийрин патай еке игътияж ава. Шефтелар адавай, Махачкъаладай, Дербентдай кьез, муьштерийри маса кьачузва.

Ж.Садиковади чаз лаҕайвал, са гектар ижарадин участоқдилей гьейри, адахъ сан-

Рабочий С.Магьмудовади шефтелар атлузва

лай 1 гектардин майдандиз барабар салан мад пуд участоки ава. Анрани шефтелрин багъра кутунва.

Ж.Садикова кьелемчивилелни машгул жезва. Ада 50 сотыхда кьелемлух кутунва. Цилер цуналди, ада гъар йисуз са шумуд агъзур кьелем гьасилзава, карханайриз, арендаторриз маса гузва.

Жейранханум Садиковади багъларай шефтелар кватлун давамарзава.

Къайгъударвиллиз кьимет гуда

Республикада тамарин майишатдин квалахар кьиле тухунин еридиз кьимет гуз башламишнава. Алай йисуз "Рослесинфорҕ" ФГУ-ди тамар цяяр кьуникай, зиянкар гъашаратрикай гьикл хуьзватла ва атланвай, терг хъанвай чкайра тамар гьикл арадал хъизватла, гьаклани алатай йисан нукъсанар арадай акъуднавани, авачни ахтармишда. Квалахар идарадин Воронежда авай пешекарри кьиле тухуда ва Къасумхуьрун тамарин майишатдиз талукъ жеда.

Квалах, хабар гузвайвал, сентябрдалди давам жеда. Воронежлеспроектдин директор Игорь Мазурова хабар гайивал, ахтармишунин квалахар 22 агъзур гектардин майданда кьиле тухуда.

Санлай кьачурла, Къасумхуьрун тамарин майишатдик акатзавай тамарин 44 участок ахтармишда. Идахъ галаз сад хъиз, алатай йисуз нукъсанар жаҕай участоқризни килиг хъийида. Кьилди кьачуртла, тамар кутазавай чкайра накьвадин гьалдиз, цяяр кьуникай хуьзвай жуьредиз, тамухъанри аватнавай тарар, хилер гьикл вахчузватла, тамухъ гьикл гелкьезватла, гъадаз фикир гуда.

Эхиримжи вахтунда ихътин квалахар республикадин мулкунал 2020-йисуз кьиле тухванай. А члавуз анжах 44,2 процентдин крарал рази хъанай.

Куьгьне хуьруьз - цийи нефес

Куругьли ФЕРЗАЛИЕВ

Тимил авани чкланвай, гадарнавай, касни амачир хуьрер? Дагьустандин жуьреба-жуьре районра абурун кьадар гзаф я, кьвердавай мадни артух жезва. Абур арадал хканва ва я хкизва лугьудай керчек хабарар икьван члавалди чаз малум хьайиди туш. Амма гадарнавай дагьлух хуьрерал чан хкана кланда лугьудай ихтилатар инай-анай, гьатта гегенш майданрилайни ван жезва. Хуьруьз цийи уьмуьр хгун патал сифте нубатда ана яшамеш жез гьазур, и кар гафар-члаларалди ваъ, гьакьки гьерекатралди гьиле кьадай ва ацалтдай четинвилерихьайни кичле тушир ксар майдандиз экьечлун эвелимжи шартI я. Лугьудайвал, клан хьайитIа, са фикирдал алайбуру чпин садвал кьалурайтIа, абурвай дагьларни юзуриз жеда.

Улакьрин рекьер, гьакьни маса бязи кьулайвилерни мумкинвилер, гележег авачир чкаяр яз гьисабуналди, дагьлух хуьрерай агьалияр, иллаки жегьилар катзава. Куьгьне хуьрерин тIварар кьуртIа, сиягь екеди жеда. Чи йикьарин гьакьикьатни садазни сир туш: иллаки акьалтзавай несилри цивили-

хун лазим яз гьисабзава. Исятда авунвай вири кIвалахар хуьр арадал хкунин кардик кьил кутунвай активистрин дестедин чалишмишвилерин нетижа я. Са километрни зур мензилдай чна куьгьне булахни хкана. Саки 500 метрдин мензилдик куьгьне вахтара хьайи гунгар сагьдиз кумай. Амай чкайрик чна шлангар кутуна. Хьвадай целди таьминарунин месэла чи ватангьлийрин эвелимжи мурадрикай сад тир. Гьа и жуьреда чна вири четинвилер алудда. Рагарални кьваларал ацалтзавай рекьин участокди чун клеветунва, анал рагар хьиткьинарунин кIвалахар ала. Ибур махсус пешекарри тамамарна клани крар я", - лугьузва хуьруьн кьил Наби Гьажиева.

Макьсаддив агакьун патал кьуватарни такьатар гьайиф текьезвай ухулвийри хуьр гуьнгьна хтунин крариз алай вахтунда 2 миллион манатдилай артух пул серфнава.

Ухулвийри чпин кьаст кьилиз акьатун патал гьукуматдин патай куьмек агакьунин алахунар авун чарасуз я. Кьилди кьачуртIа, важиблу месэладикай галай-галайвал РДдин регьбердиз, Гьукуматдиз хабар гана кланда. Хуьруьн администрациядин кьил Н. Гьажиеван гафарай чир хьайивал, республикадин кьиле авайбуруз кагьазар хьайиди фи-

Бубайрин ватандал чан хкизва

лизация авай шегьерриз майилвалзава. Ибур вири са нелай ятIани аслу тушир девирдин тIебии гьерекатар я.

И йикьара вичин эсил Ахцегь райондин Ухулрин хуьррай тир Алим Рефиевахь галаз таниш хьайила, ада авур ихтилатри зак хуш тажубвал кутуна. Ада ихтилат авурвал, са десте ухулвийриз бубайрин ватандал чан хкиз, ана кIвал-югь кухтаз, хипехьанвилелни малдарвилел машгул жез кланзава. Ихтин кьаст авай векилрикай ибарат дестеди, 2019-йисалай эгечина, хейлин кIвалахарни таммарнава.

"Ухулрин хуьр яйлахаралди девлетлу, хебмал хуьдайбуруз хьсан мумкинвилер авай чка я. Виликдай чи хуьре кIвенкIевчи жегейра авай колхоз хьайиди я", - лугьузва, Махачкьаладай хьфена, бубайрин ватанда яшамеш жез кланзавай Алим Рефиева.

Ухулар Ахцегь райондин виридалайни кьакьанда авай хуьр я. Райондин центрадивайни ам лап яргьа ава - аниз физвай рекьин мензил 25 километр я. Тепейрай атIанвай рехь, адет яз, чала-чухура, четин кьекьуьнар авайди жеда.

А.Рефиеван ихтилатрай малум хьайивал, алай вахтунда рекьин 18 километр кьайдадик кухтунва, улакьар гьализ жезва. Хуьре туьквенар ва яшайишдин маса чкаяр-обьектар гьелелиг авач.

Алим Рефиева давамаривал, райондин кьил Осман Абдулкеримова ухулвийрин тереф хуьзва. ИкI, ухулвийрихь галаз райадминистрацияда гуьруьшмиш хьайи вахтун-

да ватандашвилер активвал кьалурзавай ухулвийриз куьмек гунин мураддалди райондин регьберди Ухулрин хуьруьз электричестводин линия тухунин месэла талукь ксарал тапшурмишна.

Алим Рефиев рекьерин месэлаяр гуьзчивилик кутунин регьбер яз тайнарна, адаз и карда куьмекчиари авач.

- Агьсакьалринни жегьилрин иштираквал авай собрание кьиле тухвайдалай кьулухь чна рехь тухунин месэла веревирдна. Гьар сада вичелай алакьдайвал 5 агьзур манатдин кьадарда аваз пулдин такьатар кIватIунин кьарар кьабулна. Бязибуру 10, 20, 100 агьзур манат гана. Санлай кьачурла, 270 касди чпин хуси такьатар хуьр патал чара авуна. Дагьлух хуьруьз фидай рехь амачиз 80-100 йис кьван я. Исятда 8 километрдин мензилда рехь анжах агьалийрин куьмекдалди туькIуьрнава, - лугьузва А. Рефиева.

Адан гафаралди, хуьруьнвийрин вилик акьвазнавай кьилин месэла рекьинди я: рагарал ацалтзавай 2,5 километрдин мензилдин участок туькIуьрун гзаф четинзава. Анаг туькIуьрун патал са шумуд миллион манат пулдин такьатар герек жезва, амма жематдихь ахьтин мумкинвал авач. Гьелбетда, хуьрел чан хкун, аниз герек тир материалар тухун патал улакьрин рехь эвелни-эвел чарасуз я.

Чаз малумарай делилралди, 1886-йисуз и хуьре 1110 кас яшамеш жезвай. Шак авачир месэла я, гьукуматдин куьмек галачиз хуьруьз цийи уьмуьр хгун мумкин кар туш.

Алим Рефиеван гафаралди, зегьмет чIугуна клани кIвалахра жегьилри гьевесдивди иштиракзава. Кьвед-пуд югь идалай вилик мискIиндал кьван булахни гьана. Исятда жегьилрин куьмекдалди мискIин туькIуьр хьувунинни эгечинава.

- Исятда ана яшайиш кьиле туьхуз жедай гьалда авай кIвалер авани? - суал гана за А.Рефиеваз.

- Эхь, гьелелиг чна кьве кIвал герек тирвал туькIуьр хьувунва. Чун райондин регьбердихь галаз 2 сеферда гуьруьшмиш хьана. Алай вахтунда ана гьамиша яшамеш жезвай ксар анжах чубанар я. Амма ватангьлийар физ-хквез хуьруьн рекьик ква. Чна 500-700 хеб, 50 кьарамал кьачунва. Умуми кьуватралди чна 33 метр яргьи, 8 метр фирягь тевле эцигна, гьайванри хьуьтIуьз недай туьквер тухвана...

Малум хьайивал, ватанда кIвалер эцигиз, майишат кардик кутаз кланзавай 20-30 жегьилди чпикай хабар ганва. Абуру хуьр гуьнгьна хтунин крарик чпин зегьметни кутазва. Хуьруьн кьил Наби Гьажиевани активистрихь галаз хуьр патал вири жуьредин алахунар ийизва.

"Гьукуматдин патай куьмек хьун патал хуьре датIана яшамеш жезвай инсанар гзаф

кир ава. Заз чиз, кьастунал кIевивалзавай дагьвийрин крар гьаваянбур жедач. Гьиле кьунвайди лап хьсан кар я. Кьуватар хуьрай ухулвийриз!

Бажарагълу алим, духтур

“Вири пешеяр инсанрин патай я, анжах пуд - Аллагъдин: муаллимвал, къазивал ва духтурвал”, - лагъанай къадим греклин философ Сократа. И мукъвара Ахцегъа чун вичиз Аллагъдин патай къетген пай - бажарагъ ганвай алимдихъ, духтурдихъ галаз гуьруьшмиш хъана. Медицинадин илимрин доктор, профессор, Ростовдин госмедуниверситетда педиатриядин ва неонатологиядин кафедрадин заведующий, 250-далай артух илимдин къвалахрин автор, мацави ЛЕТИФОВ Гъажи Мутталибович вичин багърийрал, гадарнавай хайи хуьрел къил члугъаз хтанвай...

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Летифов Гъажи 1948-йисан 25-январдиз Ахцегъ райондин Мацарин хуьре зегъметкеш кесиб хизанда дидедиз хъана. Къисметдай, диде-ни буба чара хъхъана, диде Эмина куьрпе аялни гваз бубадин къвалит хъфена. Стха Абдурагъманаз вичин 5 аялдихъ галаз хтул Гъажи ругуд лагъайди хъана. Абуьр гуьрметлу-даказ чехи, тербияламыш хъана. Чирвилер къачуниз Гъажидин гъевес-зигъин акурла, халуди, эхиримжи манатни харжиз, адав келгиз туна.

Хайи хуьруьн сифтегъан, гуьгуьнлай, 1964-йисуз Ахцегърин школа-интернат лап хъсан къиметралди куьтягъна, ам рикл алай пеше къачун патал Кеферпатан Осетия республикадин Орджоникидзе ше-гъердин мединститутдиз гъахъиз фе-на. Амма имтигъанар гуз хъанач, хуьруьз хтана. Вичин къуватар ахтармишун ва хизандиз куьмекун патал Гъажи колхоздин чубанвиле къвалахал акъвазна. Гъа йисан зу-луз хуьруьн суьруьрихъ галаз ам Мугъандин къишлахрал са чемодан ацъай ктабар гваз фена, вучиз ла-гъайтла, рикле гъевчи чъавалай духтурвиллин пеше къачунин хъиз, хуьруьнвириз медицинадин рекъяй куьмекунин ният-къаст авай. Тамам са йисуз гада, бязибурун туьгмет-ягъанатризни килиг тавуна, лашни чемодан гваз хиперин гуьгуьна хъана. Куьрелди, 1967-1970-йисара Гъажиди яру дипломдалди Дербентдин медучилище акъалтларна ва ам Куьрагъ райондин Штулрин хуьруьн ФАП-дин заведующийвиле рекъе туна. Гъа 1970-йисуз Гъ.Летифова агалкъунралди Ростовдин мединститутдиз имтигъанарни вахкана. 1976-йисуз гъанагни яру дипломадалди куьтягъна.

■ Ростовдин областда лезгийрин, дагъустанвийрин диаспораяр кардик ква. Абура куь иштирвал авани?

- Гъелбетда. Гъеле 1982-йисалай арадиз гъана, кардик квай чи диаспорадин (адаз Дагъустандин халкъарин Донской землячество луьгуьза) тешкилатчи ва сифте председател Ростовдин “Красный Аксай” карханадин директордин заместитель, вичин ери-бине Мегъарамдхуьруьн райондин Советский хуьрйя тир Рагъим Селимханов хъана. 200-дав агакъна дагъустанвийри иштиракъвай (Ростовский областда 50 агъзурдалай пара чи дагъвияр ава) чи землячестводин мурадметлеб Дагъустандин халкъарин дуствиллин алакъаяр мягъкемарун, дидед чъалар, милли тарих, культу-ра, бубайрин хъсан адетар хуьн ва патал чкада абуьр акъалтзавай не-силрив агакъарун я. И жигъетдай гъана чна саналди чи халкъарин милли суварар къейдзава, герек атай чъавуз сада-садаз гъарда вичелай алакъдай куьмекарзава. Месела, духтур яз, зи везифа ана авай лезгийриз, дагъвийриз, гъакл, азаруьзуьр аваз, чи тварцел Дагъустан-дай къевезвай ватангълийриз медицинадин рекъяй куьмекун я.

■ Гъажи духтур, хъсан пешекардиз гъахътин хъсан муаллимар ва ученикар хъунни герек я. Ви муаллимикай къеве гаф луьгуьз жедани?

- И жигъетдай зун пара бахтлу кас я. Гъеле мединститутда къелдай чъавуз чи яшлу муаллим, медицинадин илимрин доктор, профессор, кафедрадин заведующий Харунжий Генрих Васильева цийиз ачухнавай кафедрадиз аз аспирантурадиз теклифна, зал гуьзчивал ту-хуз хъана. Гъам инсанвиллин къи-

(датана дегиш жез, адан цийи-цийи штаммар пайда жезва) азар я. Ада-кай чиновникар, пешекарар, гъакл жергедин инсанар рахан тийизвай жуьре авач. Зун вирусолог туш, ан-жах са кар якъин я: инфекциядин азаррин вилик пад анжах сангигиенадин истемешунрал къевелай амал авуналди, коллективдин иммунитет арадал гъун патал жемят вакцинация авуналди (маса рехъ авач) къаз жедда. Вичин вахтунда халкъар къирмишиз хъайи, месела, цегъер, ярар, ваба, тиф, полиомиелит хътин азаррин вилик пад къур тегъерда. Аллагъдиз шукур, коронавирусдин аксина чи уьлкведа са шумуд дарман ава. Месела, “Спутник V” герек тир ахтармишунрай акъатнавай хъсан дарман туширтла, ам къецепатан 80-дав агакъна уьлквейри маса къачудачир. За ва зи багърийрини рапар янава, жуван ватангълийризни рапар ягъун теклифзава. И йикъара хайи ватандиз хъведайла, за Грозный, Назрань, Махачкъала шегъерин чехи больницайра духтурриз ва маса агъалийриз и рекъяй лекцияр къелна.

Къвед лагъайди, инфекциядин гъар гъихътин хъайитлани азардиз дурум гуз хуьн патал, гъелбетда, инсандин чандиз мягъкем иммунитет къанда. Адан эвелимжи шартл инсандин уьмуьрдин сагълам къайда я. Ерилу михьи емишарни салан майваяр, михьи гъава, яд, кфетлу тлуьн, йифен 7-8 сятдин хъсан ахвар, риклин динжвал, нервияр къайдада хуьн - ингъе мягъкем иммунитетдин бине.

■ Ватангълийрихъ, азарлуйрихъ элкъвена, мад вуч теклифиз жедда?

- Гуьрметлу ватангълийяр, умудсуз азарлуяр авачирди ва гъар са кас эвелимжи нубатда вич вичин духтур хуьн лазим тирди чир хуьхъ. Уьмуьрдин сагълам къайдадални физический упражненирал амал авуналди ва бедендиз зарар авай шейерикай жува-жув хуьналди, пара инсанриз медицинадин куьмек гъич герек къведач. Амма им духтуррин къилив фимир лагъай чъал туш, акси яз, жуван гъалдиз килигна фена къанда. Халис духтурди неинки раб-дармандалди, гъадалайни вилик сабуьр-теселлидин суьгъбет-меслятралди начагъдаз куьмекда, азардин вилик пад къада.

45 йисан тежриба авай машгъур нефролог, педиатр, медицинадин илимрин доктор Летифов Гъажи Мутталибовича къвалахзавай коллективра, гъакл халкъдин арада къетген гуьрмет вичин алакъунралди къазанмишнава. Чина гъамиша ачух хъвер авай, эдебул, къени къилихрин и дагъви алимди вичин азарлуяр Дондал алай Ростов шегъердин “Забота” твар алай Диагности-кадин центрадин ва профессор Круглован медцентрадин клиникайра къабулзава.

Гъажи духтурдин уьмуьрдин юлдаш Ирина Александровна Летифовани хъсан духтур, медицинадин илимрин кандидат я. Руш Нелли Гъажиевнани, вичин хизандин кайвани, духтур-педиатр яз Санкт-Петербургда клиникада къвалахзава. Программист тир гада Летифов Эдуард вичин хизандихъ галаз Новая Зеландияда ава. Къуй вахъ ва ви хизандихъ, веледрихъни невейрихъ чандин сагълам ва къвалахда мадни еке агалкъунар хуьрай, гуьрметлу Гъажи Мутталибович!

Халкъдин лайихлу векил

Ветлугин БЕЙБАЛАЕВ

И мукъвара лезги халкъдин лайихлу векилрикай сад, Дагъустандин госуниверситетдин профессор Абуьтраб Александрович АЛИВЕРДИЕВА 50 лагъай сеферда хайи югъ къейдна.

Ери-бине Ахцегъай тир Аливердиеврин машгъур сихилдин векил 1971-йисан 5-июлдиз Махачкъалада дидедиз хъана. Гададал твар ата-бубадила - вад стхадин - Абдулгъахъан, Агъавердидин, Аливердидин, Алидин ва Агъаларан, гъакни вах Келиматан буба Абуьтраб Аливердиевичалай ирс яз атана.

Чехи буба - Абдулгъахъ Абуьтрабович (1910-1992) ветеринариядин илимрин доктор, профессор, Дагъустандин илимдин бине кутур ксарикай сад тир. Буба Александр Абдулгъахъович - физикадин математикадин илимрин кандидат.

1993-йисуз Абуьтраб Александровича Дагъосуниверситетдин физикадин факультет акъалтларна. Пуд йисалай ам РАН-дин ДНЦ-дин Физикадин институтда инженердин къуллугъдал тайин хъана.

1998-йисуз - физикадинни математикадин илимрин кандидатвиллин, 2010-йисуз докторвиллин дережаяр къачун патал диссертация хвена. 2001-йисуз “В области разработки или создания методик, технологий и новой научно-технической продукции научного и прикладного значения” хилий къилди гъазурнавай са жерге макъалайрай жегъил алимдиз Дагъустанда сад лагъайди тир Россиядин илимрин академиядин медаль гана.

2002-йисуз, “Физика” номинациядай ам Европаддин Академияди Россиядай тир жегъил алимриз гузвай премиядиз лайихлу хъана. Имни Дагъустандай тир алимди ихътин премия къачур сад лагъай дуьшуьш тир.

Пуд йисалай ам Италиядин Велосиметриядин ва Чуькур тийидай диагностикадин ассоциациядик, 2006-йисуз - Европаддин физикадин жемиядик экечина, гилани ам аник кума.

Са къадар вахтунда Абуьтраб Александровича Дагъосуниверситетдин физикадин факультетдин теоретический физикадин кафедрада къвалахна. Ада адетдин ва квантовый механикадай тарсар тухуз, махсус курсар къелиз хъана. Гуьгуьнлай Миландин (Италия), Джадавурдин (Индия) университетра, М.Сахадин тварцъихъ галай Ядерный физикадин институтда (Калькутта, Индия), ENEA-да (Рим, Италия) лекцияр къелна, семинарар тухвана.

Алай вахтунда Абуьтраб Аливердиев РАН-дин ОИВТ-дин геотермиядин месълайрин ва гуьнгуьна хугаз жедай энергетикадин Институтдин илимдин къилин къуллугъчи ва Дагъустандин госуниверситетдин университетдин къве кафедрадин (математикадин ва физикадин факультетра авай) профессор я.

Ам гъакни илимдин 100-далай гъаф макъалайрин (гъа жергедай яз, чапдиз акъатдалди вилик макъалайриз аслу тушир комиссияди рецензия гузвай журналра акъуднавай) автор я. Адакъ патент ва илимдинни технический хилен експертрин Федеральный реестра аккредитация ава. Алимди Россияда, Белоруссияда, Германияда, Индияда, Италияда, Испанияда, Непалда, Польшада, Португалияда, США-да, Украинада, Финляндияда, Францияда, Чехияда ва Японияда къиле феийи 40-далай гъаф мярекатра жуьреба-жуьре докладар авуна.

Абуьтраб Александрович литературадай са жерге яратмишунрин авторни я. Ам 2006-йисуз Москвада къиле феийи “Россиядин къизилдин къелем” милли премиядин конкурсда, “Экология” номинацияда гимидин чкадиз лайихлу хъана. Гуьгуьнлай вузрин арада къиле тухузвай Татьянанский конкурсда чухсагъулдин чарчелди ва республикадин “Дагъустандин булахар” конкурсдин тарифдин грамотадалди къейдна. Россиядин Япониядин Танка шириатдин ва международный “Парнас - премия Анджело Ла Векья” (Италия) конкурсрин лауреат я. Россиядин ва Кеферпатан Кавказдин жегъил писателрин форумра гъаф сеферра иштиракна. Адан шириар ва гъикайяр Россиядин, Белоруссиядин, Болгариядин, Къзахстандин, Германиядин, Италиядин, Канададин, Новая Зеландиядин, Украинадин ва Франциядин урус чъалалди акъатзавай газетра ва журналра чапна. 2019-йисуз Дагъустандин ктабрин чапханада адан гъикаййрин “Чертова дюжина” къватлал акъатна.

Цийи ктабар

Мердали ЖАЛИЛОВ

Проза (гьикаят) гьар са литературдин дигмишвилини ярж я лугьзува. Кыл-кылеллаз тукьурнавай сюжетар, композицияр, фикир желбдайвал ачухарнавай образар - инсанрин кьисметар художественный члалан такьатралди устаддиз къалурнавай эсерар кьин четин месэла тирди критикадани фадлай кьейднавай делил я.

Дугьриданни, ахтын эсерар (гьикаяяр, повестар, романар) тлимил гьалтда. Эхиримжи йисара лагьайтла, чпин гьикаятдин эсерар кьизвай лезги писателарни акъван гзаф туш. Яшар 30-далай тлимил тир гьейл гьикаятчияр аватла ерлини чидач.

Ятлани, шадвилелди а кар кьейд ийиз жеда хьи, алаш-булашда гьатнавай чи девирдани лезги гьикаятда фикир желбдай хьтин эсерар кьелзавайбурув агакьзава. Агакьзава, кьелзаватла чидач. Са бязи эсеррикай чун чи газетда идалай вилик-

- гьа твар алай повестдин игит Гьамид халудин) писателди герек яз ва дуьз чкайрал ишлемишнава. Вужар я терг жезвайбуру? Твар кьунвай повестдай аквазвайвал (ам новеллайрин кьайдада кьенва, гьар са новелла са кьисмет я), бязибуру, чпик са тахсирни квачиз, масабур, чпин кьастарин инсафсузилелди, четин вядейра жасувилер, масабуроз зулумар авуналди, терг жезва.

Месела, "Руфунар Германияда тур лезги" новеллада Гьамид халуди вичиз, Магаданда аскервиле

"Терг хьайибур"

ни рахайди рикел хкун кутугнава. Абурун жергеда Гьаким Кьурбанан "Яру Ярагь", "Зуьгьре гьед", Сардар Абилан "Кьве дидедин хва" романар (члехи жанраяр), Дагьустандин халкьдин шаир Арбен Кьардаша цийиз кьенвай "Вече-хваяр" романдин паяр, Мариф Кьадимован гьикаятрикайни очеркрикай ибарат "Тварни тар" ктаб, Азедин Эсетова кьенвай кьве томдикай ибарат "Духтурдин дафтарар" (куьруь жанрайрин эсерар), Нариман Ибрагимован "Я эвел, я эхир", "Зегьерлу кьисас" повестар, "Кьисметдин кьекьурнал", "Тапаррин кьармахра" романар ава.

Шииратда кьетлен агалкьун яз, Дагьустандин халкьдин шаир Майрудин Бабаханован шииралди кьенвай "Келентар" роман кьейдзава.

Кьелунал гьалтайла, акьалтлай дуьшкьун гьалдиз атанвай чи девирда икьван ктабар (зун, жуваз хуш яз, кьелай эсеррикай рахазва) чапдай акьудун! Гонорарни, маса куьмекарни авачиз, писателри вахтунинни адан векилрин кьисметар, кьаматар, руьгьда кьиле физвай кьарма-кьаришдин женгер чпин риклин сафунай язава! Зи фикирдалди, им тарифдай кар я. Масакла хьунни мумкин туш.

И мукьвара чи гьилиз атай цийибурукай сад Дагьустандин халкьдин писатель Абдуселим Исмаилован "Терг хьайибур" ктаб я. Ам, 300 экземплярдин кьадарда аваз, ДКИ-ди чапдай акьуднава. Ктабда автордин са жерге гьикаяяр, повестар ва "Мамнунан чирагь" пьеса гьатнава. Санлай виридаз "Терг хьайибур" кьил ганва.

Ихьтин кьили бязибурук кьурхуни кутун мумкин я. Вучиз "Терг хьайибур?" Чаз чан алайбуру, уьмуьрдиз, устадвиле, гележегдиз кьуллугьзавай кьуватар (мягькем чанар, ачух риклер, кьени кьастар, михьи умудар) артух герек тушни? Писателди гьи рекье чун твазватла?..

Ихьтин суалар зи виликни акьвазна. Амма ктабда гьатнавай эсерар кьелунивай зи суалрин сиягь цьраз гатлунна. Эхирни "терг хьайибур" ибара (ам и ктабда гзаф игитрин мецел ала, виридалайни артух

кьуллугьдайла (дустагьрин кьилел), акур кьубави Агьабубадидай суьгьбетзава. Гьихьтин залан кьисмет! Дяведа адал залан хирер хьана, вич вичик квачиз немсерин есирвиле гьатна. Са немс хизанди ам

хвена. Амма дяведилай гуьгьуьниз (1949-йисуз) ватандиз хтайла, ам, "тахсирар алуьдиз", Магадандиз акьудна. Ина НКВД-дин лагеррин вири тямар адаз аквазва. Терг хьана адан вири михьи, экуь умудар, ниятар, уьмуьрни санлай. Дяве себб язни, а девирдин кьанунрин зидвилерайни... Есирвиле гьатайбуруз, иниз хтайла, инсафзавачир. Вуж гьикл есирвиле гьатнатла, кьил ахкьудун четин тир.

"Асияди" новеллада Гьемзебегни Садикь хьтин дагьвиар сад улкьведа кьиле фейи кьарма-кьаришди, муькуьди вичин хизандин алакьайри вилляй веьена, терг жезва.

"Дагьардин кьилел" новеллада, вичин хайи хуьре Аллагьди чин тагана, кьвалахиз фейи чкадани вагьши башибузукьрин кьармахра гьатна, бедбахт хьайи, гила, омонувчийрикай катна, тамара гьатнавай Гьажиражаб лугьудайди терг хьана.

"Урусатдин бугьа" новеллада дяведикай катай Аплагьверен, Бабахан, Магьамад хьтин жасусрин эхират жезва. Ибуру вири терг хьайибур тушни? Чпи чеб терг авурбуру.

Гьамид халудин мецелай алатзавай "Инсанрин фикирар, инсанрин уьмуьрар чпикай бизарзавайбуру,

вири терг хьурай" гафари неинки повестдин, гьакл санлай ктабдин кьилин идея, автордин вичинни позиция (рехъ) тайинарзава.

Инсанвал, кьенивал, михьивал, зегьметдал, тьебиатдал ашукьвал рикле хуьзвай Гьамид халу, адан уьмуьрдин юлдаш Айна, хтул Эсед, Гьамидан стха - гуьрчехьан Алискер - ибуру уьмуьрдин эбедивал тескиьарзавай игитрин десте я.

Ктабда гьатнавай "Йифен мугьманар", "Зегьем йифен зенг" паярани "терг хьайибуринни" уьмуьрдиз кьуллугьзавайбурун кьарши гьерекартар кьалурнава. Месела, хуьруьн агьалийриз куьгьне регьв хуьзвай куьзуь Багьадурни адал йифиз "илифзавай", чпи "михьи дин хуьзвайди я" лугьзувай кьучийри гьеле инкьилабдинни граждан дяведин, 30- йисарин бунтарин агьвалатар рикел хкизва. А члавуз терг хьайибурин невейри гила мад цийи шулугьрик кьил кутунва. "Терг хьайибур" секин жезвач.

"Зегьем йифен зенгни" "Йифен мугьманар" паюнин давамарун хьиз я.

Саки вири гьикаяйри гьа и теьгерда кьарши фикиринни гьерекартарин алакьаяр кьалурзава. "Архивариус", "Айгуьран иви", "Кьанлу", "Кьванерин хара" чи йикьариз хас агьвалатралди девлетлу я. Абура марифатдинни эбедин, вафалувилинни кьайгьударвиле месэлаяр гьалзава. Инсанрин психологияда физвай гьерекартар кьалурзава.

"Рагьман дахни Секинат бажи" пай инсанрин кьени ва члуру кьилихрин алакьайрикай ибарат я. Абурай чав чи халкьдин гьенеш кьатариз хас хьуьтуьл айгьамринни хуьруьрдин, сада-садаз теьдбирар, теселлияр гунин гьиссер агакьзава. Абурукай са хейлибуру чна чи газетдани чап авурди я, кьелзавайбуруни абуру хушвилелди кьабулнай.

Санлай кьачурла, чун рахазвай ктабди Дагьустандин халкьдин писатель Абдуселим Исмаилова чи девирдин секинсузвал кутазвай четин месэлаяр кьарагьарзавайди, акул фикир дуьнья ва адан кьилин девлет тир Инсан саламат хуьниз гузвайди раижзава.

Душманвал, хаинвал, жасуьвал, руьгьдин пичивал, кьанихвал, буьркьуь пехилвал негьна, кьени, михьи алакьайриз рекьер ачухиз куьмек гузва.

И жигьетдай ктабда гьатнавай "Мамнунан чирагь" пьеса генани теьсирлуди, жанлуди хьанва. Ана лезги халкьдин кьисметда гьакьван агьурбуру яз гьатнавай 1877-йисарин бунтарин агьвалатар ва чи нуфузлу векилрикай сад тир Алкьвадар Гьасан эфендинин руьгьдин кьамат кьалурнава. Гьихьтин четинвилера гьатнаватлани, Гьасан эфенди халкьдин умудлу векил, адан руьгь уяхарзавай регьбер, арифдар яз амуькьзава!

"Зи халкьди вич мукьвара азадвиле луварал хкажда" гафаралди вичин уьмуьрдин ктаб куьгьзавай арифдардин кьамат писателди ва драматургди вини дережада кьалурнава.

Ихьтин руьгьдин ирс эбеди яз амуькьда. Халкь датлана цийи гьаливилерал тухуда. Им генани важиблу фикир я цийи ктабдин...

Гьайиф, кьелдайбуру тлимил жезва. Яраб кьелунни терг жеда жал?..

Гьалал багь

Репия КЪАРИБОВА

Хуьруьнви Замидина кьуд патлахъ тьебиатдин иервилеиз килигиз-килигиз, машин гьалзавай. Руьгьдик лувар ктканвай. Рекьин кьве пата хкаж хьанвай кьве гьавадин цийи, нехишрив члгурнавай члехи дакларрин квалер, емишрив диганвай саларни багьлар акваз лезет хкудзавай. Дагьдай эвичнавай ватангьлийрин макан я. Кьуй абад хьурай зи ватан! Хайи чилел гьурбатдай хтанвай гьейлдин рикле нур ачух хьана, вилера члехи хвешивал гьатна.

Адан рикел бадедин ихтилатар хтана: "Хуьруьз шегьредилай винелди хьфидайла, гьиле чанта, кьилани пар, галат хьана, гьал амуькьдачир. И ник алатуй, ахпа элкьведай чка жеда, мадни никлер... Яраб са машин кьведатла" лугьуз, кьулухъ килигиз, квалез рекье гьатдай.

Чи жегвил вахтара гьечли машинара садазни авачир. Члехи машин акьвазарайла, хвешила, вирт гузвай члж цуькведал хкаж жедай хьиз, папарни машиндин куздиз, кьилани парни аваз, хкадардай. Гьикьван галат хьайитлани, квалев фад ахгакьун кланз, абуруз ял ягьун чидачир, чпиз гьакьван азаб гудай.

Гила квалериз кранар гьанва, ятарикай дарвилер амач. Зи вахтунда кварцелди яд гьидай. Са кварцевай яд шумуд патлахъ авурай? Чай ийидани, пек чуьхьудани, тьун гьазурдани, хьвадани?... Марф кьвадайла, ведрояр кутуна, яд кватлiday. Алцифай марфадин цик пекер чуьхьудай. Рагьул ятлани, пек михьи жедай.

Ибуру бадейрилай амай кьвалахар тир. Гила дуьнья гьенеш, папариз кьезилвилер хьанва: пекер машинри чуьхьуьза, кьапарни кваз машинрал ихтибарзава. "Хьурай, чан хва, мадни авадан хьурай!" - тикрарзава бадеди.

Бадеди мад икл ихтилатдай: "Хуьруьн там лап дагьдин клане авай. Гьанизни хьрак кутадай верхер гьиз, папар фидай. Яргьа ава лугьуз, фу ийидачни бес? Нефсинин кьативилляй, кьила верхерин члехи шеле кьуна хкведайла, дишегьлидин кьилни аквадачир. Гьа ихьтин пар ялдай лезги дишегьлиди.

Белки, нефс тушир азгьунди. Кьведра верхериз фин залан аквадай. Дагьдин кланикай гьизвай верхер бес тежез, маларин фитедикай, адан ни члугваз, гьахьна цура, фид тьушуниз, куплар, капар гьазурдай кайванийри.

Гила а вахтар тарихдиз фенва, дегишвилер гзаф хьанва. Куплар, капар герек жезмач. Хуьруьз газдин турбаяр гьанва. Газдин баллонрин чкаяр пичери кьунва. Регьятвилер пара, инсанарни дегиш хьанва..."

И гафар рикел хквез, машин гьалзавай Замидиназ, шегьредал экьечайла акуна хьи, рекьин кланик пата са квални, гьич са тарни авач. "Им вуч кар я? Вучиз хуьруьнэгьлийри и чилин иесивал ийизвач? Гьич садани ина вичиз цийи квал эцигнавач, ватан кутунва?", - фикирна ада.

Машин са кьереждив акьвазарна, вил-экв авурла, адаз акуна: чил вири куьлуь кьван я, арайрани члехи кьванер хкаж хьанва. Зегьмет кьачуна, харж авурла инал ни бине кутурай? Садани кутадач! Гада хиялар ийиз акьвазна. Кьванерин ацанвай чилин а кьерех чи Кьулан вацл я, Самур. Бес вацлун кьерехда кьванер жедачни? Гьакл я! Амма кьванери кьунва лугьуз, чил гадардани?

"Жуван чилел жува чан эцигайла, адакай ватан жезва. И чили инсанриз менфят гьидайвал авун герек я. Чан баде, ваз такур регьятвилер ви несилриз аквада. Иникай емишрин багь ийида за. Рекьий физвай инсанри, акьвазарна машин тарцин кланик, ял ярай, майваяр тьуьрай, квалез тухурай. Тварни "Гьалал багь" хьурай", - фикирна гадади.

Замидина вичин рикляй фейивал авуна. Гьар гатфаризни зулуз шегьердай хуьруьз хквез, а чилел алай члехи кьванерин арайра ада ичин, чуьхверин, машамшдин, алуцадин, хтул кьелемар акурна.

Гила, са шумуд йис алатайдалай кьулухъ, садазни гьисаб авачир чилел емишрин багь хьанва. Рекьий физвай инсанриз и багьди Самур вацлалай кьезвай серин шагьвар гузва. Тарарин пешер юзайла, малакьрин нефес галуькай хьиз жез, сивиз жнетнетдин дад кьезва. Кьерехарни ачух я (гьалалвилеиз цлар кьели хьун гьарам я), тварни вичиз лайихди хьанва: "Гьалал багь"...

Гьа ик гьар са касди тьебиатдиз кьуват гайила, ватанни авадан жеда.

ЧУБУБАРУКАР

Фазила АБАСОВА

Шенпийар

И йикъара классдилай къеце клелунин тарсуна Седакъет Керимовадин "Каруяр" гьикая клелдайла, зи риклел са агъвалат хтана.

Са юкьуз, саки са суткада, экунилай пака экуналди, акъваз тавуна, марф къвазвай. Пакамахъ дахди бахдиз, йифиз кланик кваллин пенжер ахъаз тунва лугъуз, тугъметарзавай. Аниз кици-кац фин мумкин тир. Бахдини, вичи пенжер клеви авурди я лугъуз, кьинер къазвай.

Месикай къарагъна, пек-лек алукина, зун кланик эвична. Гурарай эвичзамазди, зи вилик куьнедин са кац акъатна. Акъваз тийиз, мя-мя-у ийиз, зи квачеривай гуьци жез, са 4-5 камуниз захъ галаз къвез, мад элкъвена гурарин кланик хъфизвай. Квалляй вуж эвичлиз хъайитлани, каци вичин ажайиб амалар тикрарзавай.

Чна фу недайлани, ихтилат кацинди хъана. Адан мяу-мяу акъваз тийиз акурла, чун вири кланик эвична. Кац мад чи вилик атана. Са вуч ятлани герек яз, зун кланик квай кваллихъ физвай, каци зи гуьгуьниз чукурна. Залай вилик ам кваллиз гъахъна. "Гиликьайди, - фикирна за, - ваз гила вучдатла килиг". Амма кваллиз гъахъайла, акур шиклиди зун мум хъиз хъуьт уьларна. Бахди, чуьхвена, миьхна, кекни янавай сар, багъламадик кутуна, кроватдал эцигнавай. Гъа и багъламадин винел шенпийар ала!..

- Шенпийар! - гъарагъай зи ванцел чи вахарни, стхаярни кваллиз гъахъна.

Вуч лугъумир къван, каци цурин тлуна шенпийар ханвай. Бахдини,

вичиз са шумудра кац цуриз гъахъиз ва вичи ам артух кваз такьурдини лагъана.

Са суткада къван марф къвайи береда тилиди цурин тлун миьхиз къачунвай. Кациз гаф авач: ада шенпийриз къулай чка жагъурна.

Цура гар къекъуьрай лугъуз, чна гъамиша пенжердин хел ахъаз тадай. Бахдини няни амаз кваллин пенжер, дугъридани, клев авунвай, амма - бегъем ваъ. Заз чиз, ана хъиткьер амай.

Пака экунахъ фад дах кланик эвичай арада кац са гьинихъ ятлани алатнаваз хъанвай. Дахди ахъа пенжер лап вичеваз игисна клев хъувуна. Кацивай шенпийрин патав хъфиз жезвачир. Гъавилляй ада, чакай вуж кланик эвичайтлани, кваллин рак ахъаюн тлалабзавай къван! Чун гъавурда акъазвачир.

Гъа ик! кац са къадар вахтунда шенпийрини галаз гъа квалле амуькна. Гьиниз акъудда? Къецецел пад къаради къунва. Дахди чаз кацик хуькуьр тавун клевелай тагъкимарнавай. Чна, аялри, абуруз ашкъидалди тлуьни гузвай.

Шенпийар члехи хъайила, абуруз илчиярни акъатна. Абуруз шенпийар тухвайдалай къулухъ кацин гелни мад чи гъаятра амуькна.

Эхъ, гъурметлу балаяр, гъайванризни, къушаризни чпин балаяр гъакъван ширин я. Абуруз гъихътин къатлунун аватла, акъазвани квез? Седакъет вахан каруяр чпин шарагъат хъийидалди - къуланфералди ракларихъ къаравулда акъвазна. Винидихъ за сугъбетнавай гъикаядани каци вичин шенпийар тилидив вуганач.

Азедин ЭСЕТОВ

Жуван хтул

Зи хтул Эльмирадин вад йисни бегъем хъанвачир. Ам гзаф вахтара бадединни бубадин патав жедай. Чи риклини хтулдал пара алай.

Чи гъаятда са яхулви дишегъли яшамеш жезвай. Хайи аял авачирвилляй ада са бици руш къачуна, гъадаз тербия гузвай.

Са юкьуз чун хтулни галаз шегъердин паркуниз фидайвал хъана. Гъаятда рушни галаз къунши паб авай. Чун акурла, адан руш чукурна чи къаншардиз атана. Мафи бадедин вилик акъвазна, ада хабар къуна: "Баде, ваз зун кланзавани?"

Мафи бадеди, "Гъелбетда, кланзава", - жаваб гана, рушан кылелай кап алтадна.

Икъван чавалди ван-сес тийиз акъвазнавай чи хтулдай гъарай акъатна: "Баде, вахъ ви хтул Эльмира ава! Вучиз ваз чарадан руш пара кланзава? Вуна куьз лагъанач: "Ваъ, кланзавач. Захъ жуван Эльмира руш авайди я..."

Зак хъвер акатна: "Эгъ, баде-баде! Вахъ ви хтул авайди чизвачирни?" На вуч лугъуда ихътин дуьшуьшра? Аялриз таб ийиз жедач, ни вуч лагъайтлани.

Аялрин манияр

Мерд АЛИ

Бадедиз хтулри

Хъран квалле хъар кутуна,
Фу чразва гъвар кутуна.
Сагърай, баде, чнани ваз
Мани яда, твар кутуна.
Тлунутлар ви ракъар яни?
Недай члавуз гъакъван дадлу
Метелжемар, марцар яни?
Чун ви риклин нехишар я,
Бахтлувилин багъишар я!
- Сагърай а ви гъилер, вилер! -
Чи мецерин алхишар я.
Квал кьени хъуй, дигана ви,
Суфра къалин, ацлана ви,
Хтулрин сес кылел хъурай,
Гуьгуьл сагъ яз датлана ви.

Цицибар

Цип-цип, цип-цип, цицибар!
Ша суфрадихъ, бицибур!
Ша хъипибур, миьхибур!
Ша ицибур, гъевичибур!
Ша, квез миьхи твар гуда,
Риклиз хуш затлар гуда,
Таза шур, хъчар гуда,
Пепе гуда, шар гуда...
Квахъ лугъуда псидиз,

Квет вегъеда кватидиз,
Сик! чукурда вагъши тир,
Яд цада куь бадидиз...
Ша, фад илиф, бицибур,
Зи зирингбур, дирибур!
Ша, фад илиф вирибур,
Хъурай квекай ирибур!

Марф

Марф, марф, азиз марф,
Ша, цавари ягъиз арф.
Хулер къалин авахърай,
Кылел алаз рагъул каф.
Марф, марф, азиз марф,
Чуьхуьх на чи дагъни члаф,
Чи магъсулар экъечрай
Вирибур дири, саф!
Марф, марф, азиз марф,
Кылиз акъуд на чи гаф.
Марф, марф, миьхи марф,
Нурар алай экуь марф!

Шенпийар

Килиг, гъихътин затлар я
Гурчег цару кватлар я.
Ксанвайла мурмурда,
Къгъварла квал къарсурда!
Кланда чими нек чпиз,
Ацлурна налбек чпиз.
Акъвазмир гъак! тажубдиз,
Ша шенпийрин клубдиз!..

Эйзудин САЙДУМОВ

Тамун некъияр

Лацу цуьквер, емишар я лап
Витамин "С", фитонцидар...
Гуьзелрин плузарар хъиз я абуру
Чи сагъламлилин къаравулда ава.
Сагъарзава рик! чулава лекъ,
Чухутка, саралух, шекердин азар,
Ивидин давление, хук ва ратар...
Некъийриз икрамна кланзава,
Планирус некъи, къуьрен некъи ава
Некъийрикай гъазурзава мураба,
Витаминар къит хъайила, кьени
Шире, сироп, компот, чехир,
Дигмиш хъайи бере, къвезва
Некъийрин ватан язва дагъдин

Некъияр, пешер, дувулар я
Къеж авай йисуз гуда чаз бул
дарманар,
бегъер.

Инийриз

Майдин вацра аквада свас хъиз
Машгур хъанва инийрин твар
Нектар язва ем, тлебиатди гайи,
Хийир къачу вуна, инсан, бегъемдиз.
Пуд рангунин инияр чахъ ава бул,
Дагъдин ценер инийрин язва ватан.
Дигмиш жезва атай бере къизил
Дарклушрал илиф, ая куьне дарман.
Сагъарзава инийрини цуьквери,
Давление, рик! склероз, нервияр,
Тади гузвайбур ахварсуз йифери...
Майдиз цуьквер, зулузни кватл
Инид гуьуьун тлунут! компот... -
Хъуьтлуьз къушаринни гъайванрин
Галатайла вуч ширин я инид чай,
Бегъердалди артухара куь девлет.

Надим АБДУЛЛАЕВ

Зи сифте

муаллимдиз

Эвел къачур кам мектебдин рекъиз
Ширин ахвар хъиз хуш я зи риклиз.
Сифте тарс гайи Шекер муаллим,
Ви къамат рикле амуькда даим.
Мектебда вакай хъана чаз диде,
Чирвиллин илгъам туна чи кылие.
Къелемдив чарчел чирай чаз

Ви твар машгур я зи Лезги чилиз.
Ви тарсарикай хкудиз менфят,
Чклана яргъаз акъулдин сергъят.
Ватанпересвал гъатна риклера,
Куьклуьрна ишигъ мичли квалера.
Накъан аялар къе жезва члехи,
Чулава чларарни ви хъанва рехи.
Элкъвез шарагар дагъдин

Гурчег аквазва макан вилериз.
Зайиф аквада билбилрин сесер,
Хтайла риклел мектебдин зенгер.
Шекер муаллим, вун жедач
Хуьда лекъери лезгийрин Ватан!

Гатун марф

Завай тежер са шарт! ава:
Дегиш жедач чилел гъава.
Хуш я риклиз гатун марфар,
Яргъирушан иер рангар.
Чимиз фида йикъар гатуз
Акъатда къур гурлу вацуз.
Нисин члавуз ракин нурар
Цлун ялавдиз жеда ухшар.
Никлерин тлал вичел члугъаз,
Гуьгуьул хайи либас акваз,
Тлалабиз марф зегъем юкьуз,
Килигда чил ачуз цаууз.
Гъатна гара туьнтдиз къвайи
Хазва усал тарар, валар.
Явашариз къизгъин ялав,
Къазва чулава цифери цав.
Цайлапандин цларар ягъиз,
Рахана цав, гугрум ийиз.
Акатна марф тлалар-тлалар,
Ацлурна цив вацлар-тлулар.
Кужумна физ стлал чилиз,
Менфят жезвай чуру никлиз.
Марфадин яд хъана дарман,
Набататрал хтана чан.
Хкатна фад туьнтдиз къвайи
Баркаван марф, файда гъайи.
Квахъиз цифер, акъатна рагъ,
Яргъирушан рангарин тагъ.
Мержан - стлал къуьлуьн кылие,
Ракиннин нур акъаз виче,
Жавагъир хъиз акваз вилиз,
Гатун марфар хуш я риклиз.

Бубадиз

Йигиндиз физва чи уьмуьр вилик
Арабир къванер акатиз квачик.
Алуькдайла зун цлуьдгуьнна чилел
Къадай бубади къуватлу гъилел.
Лезги адетрик кутур зи гъевес,
Бинедлай чирай тухумни мирес,
Ви лекъерен хесет, уьткъемвал акваз,
Гележегда вун чешне хъана заз.
Менфят къачудай хъанач гъич

Уьмуьрдикай чун рахайла яргъал.
Гъайиф къвезва заз алатай вахтар,
Фенач япариз акъуллу гафар.
Илимдин рекъе клвенклевечи хъайи,
Амач зи буба тербия гайи.
Бейхабардиз вав агакъна ажал,
Низ ахъайда къе рикле авай тлал?
Цавун гъетерни, ракиннин нурар
Гъаклини шагъид я къакъан Шагъ
Акъатдач цлуру хъач сурун рекъиз
Гъакъван чими тир, буба, вун
риклиз!

Санкт-Петербург

Роза МИНГЪАЖИДИНОВА

Аялрин аламдай

Хьелун

Бубадиз Шагъвеледакай хъел атанвай,
ада хиперихъ галай клел квадарнавай. Гъавилляй туьнбуьгъ авунвай.

Няниз вири хизанди хуьрек незвай.
Шагъвеледа хъелна, гъикъван алахънатлани,
ам суфрадихъ атанач.

Йифиз къарагъна, хуьрек неда лагъай
чкада, Аллагъди гуй, катулдин кьене са
тлур тир амайди. Шагъвелед гъайифди куз-
вай. Амма... Сада месикай "гъан, хъелнани?"
лагъана гъарайна. Гъанлай къулухъ
Шагъвеледа вичикай хъелун хкудна.

Къадир авач

Дяведин йисар тир. Мискичкай са дишегъли
чичледи халича маса гъаз атанвай. Халича
пара гуьрчегди тир. Патав гъай дишегълиди
лугъузва: - Ибуруз къадир авач.

Къадирни хквезва ман, - жаваб гузва халичадин иесиди.

Къвед

Сефил яз мектебдай хтай Султан, ухът
аладарна, суфрадихъ ацуькна. "Гъик! хъана,
чан хва, валай ухът алахъна хъи?" - хабар
къуна члехи бубади хтулдивай.

- Буба, имидиз вунани "къвед" ягъа ман.

Султаназ тарсунай "къвед" янавайди адан
ими Айзуддин тир.

Шиш

Гуьлнара медпунктуниз духтурдин патав
фенвай. "Вуна шиш тлуьнвани?" - хабар
къазва тажуб хъанвай духтурди.

- Зун иниз къведайла, къуншийрин
гъаятрай гумар акъатзавай. Заз анжах
шишникай хабар авач", - жаваб гана Гуьлнаради.

Куь ихтиярар Аялриз - 10 агъзур манат

Мектебдиз фидай яш тамам хъанвай аялриз гьукун матдин патай гьар садаз 10 агъзур манат пул гуда. Госкьуллугьрин порталдин куьмекдалди и такъатриз талукуь арза гудай мумкинвал ава. Цуд агъзур манат 2003-йисан 3-июлдай 2015-йисан 31-августдалди дидедиз хъайи аялриз (6-18 йисан яшара авайбуруз) талукуь я. Гьатта аял ци мектебдиз фидачтлани, эгер адан 6 йис тамам хъанватла, и такъатар агакьда. Са сеферда гузвай и такъатар, мектебрин 9-классар куьтягна, колледжрик, училищейрик экечнавай, 18 йисалай артух яшар тамам тахъанвай жегилризни талукуь я.

Идалайни гьейри, цуд агъзур манатдин къадарда аваз пулдин такъатар сагьламвилдин гьалдин мумкинвилерал сергьят алай, 18-23 йисан яшара авай, чпи умуми образованидин программайрай чирвилер къачун давамарзавай аялар авай хизанривни агакьда.

РД-дин кьилин МФЦ-дин идаради чаз малумарай делилралди, кьейднавай такъатриз талукуь арза Госкьуллугьрин порталди 15-июлдай къабулиз башламишнава. Арзаар 2021-йисан 1-ноябрдалди ракъурдай ихтияр ава. Госкьуллугьрин порталдай арза ракъурдайла, алава документар герек жезвач. Идалайни гьейри, агъалийриз пенсийрин фондунин отделенийрайни арзаар вугудай ихтияр ава. Диде-бубадидай сада пенсийрин фондунай арза вугудайла, адав вичин паспорт, аял хайивилин гьакьиндай шагьадатнама, вичинни аялдин СНИЛС хьун герек я.

Диде-бубайривай вири аялар гьа са арзада къалурриз жеда, яни гьар са аялдин патахъай кьилдин арза вугунин чарасузвал авач.

Малумарзавайвал, пулдин такъатар хизанрив и йисан 16-августдайла агакьда.

Чи ватанэгьлияр - гьар сана

Бубадилай чешне къачуна

Уьлкведин кеферпатан меркез яз гьисабзавай Санкт-Петербурдин мулкара фадлай чпин квал-югь кутунвай лезгийр гзаф ава. Абуру чеб жуьреба-жуьре рекьерай къуллугьар кьилиз акъудиз алакьзавай гьакьисагъ зегьметдин сагьибар яз, акьалтзавай несилриз чешнелу векилар яз къалурзава. Алимрилай, духтуррилай, карчийрилай, эцигунардай устларрилай гьейри, асантди тушир муаллимвилдин пешедай кваллахзавайбурун ава. Заз вичикай ихтилатиз кланзавай **Жонрид Феридович ВАГЪАБОВНИ** чехи шегьерда муаллимвиле кваллахзавай чи ватанэгьли я.

Жонрид Вагъабов 1982-йисан 5-февралдиз Мегьарамдхуьруь райондин Советский хуьре муаллимдин хизанда дидедиз хъана. Инал адан буба Ферид Вагъабовакайни куьруь ихтилат авун кутугна. Хейлин йисара хуьруь мектебда аялриз ингилс члалан тарсар гана, алай вахтунда лайихлу пенсияда ава. Ам "Лезги газет" кьелзавайбуруз фадлай таниш журналист я. Ф. Вагъабова 8 веледиз тербия гана, шегьредал акъуднава.

Белки, Жонридани вичин бубадилай чешне къачуна, муаллимвилдин баркаллу пеше хъана. Хуьре агалкьунралди юкван мектеб куьтягъай 1999-йисуз ам информатикадинни ингилс члалан муаллимдин пешедай ДГПУ-дин физикадинни математикадин факультетдик экечна.

Вуздани анжах хъсан кьиметар аваз келай гележегдин хъсан пешекарди кхьей дипломдин кваллахни тафаватлуди хъана. Эхиримжи курсара келай вахтунда ам мектебрин чехи классра кьелзавайбуру патал ингилс члалай махсус рабочий дафтарар арадал гьунал машгьул хъана. Дипломдин кваллахни ада и рекьай кхьена.

ДГПУ-дин физикадинни мате-

матикадин факультетдин деканатди алакьунар авай жегил пешекардиз кваллахал акъвазун ва келунар мадни давамарун теклифнатлани, Жонрид вичин бизнес-проектар кьилиз акъудунин мураддалди Новгород ва Санкт-Петербур шегьерриз фена. Ватандай гьурбатдиз фейи вахтунда сифте нубатда вичин кваллин ва яшайишдин месэлар гьалайдалай къуллукъ ам муаллимвилдин кваллахдив эгечна. Гьугъунлай ам вич гьавурда акьурвал, муаллимвилдин пеше адан тебятдик квай майилвал я.

Жемиятдин крара иштиракиз вердиш хъайи жегил 2008-йисуз Санкт-Петербурдин Адмиралтейский райондин мергьяматлувилин клубдик волонтер яз экечна. Гьугъунлай ина 2011-йисалди социальный къуллугъчи яз кваллахна. 2012-йисуз ам мад муаллимвилдин пешеди вичел ялна - махсус корекционный мектебда ингилс члала-

лани информатикадин тарсар гана, алава яз социальный муаллимдин везифаярни тамамарна.

Келунин, мадни дерин чирвилер къачунин макъсаддалди Жонрид Вагъабов РФ-дин Президентдин къваллав гвай госуларствонин къуллугъдин академиядин магистратурадик экечна ва 2015-йисуз "Развитие социальной работы в субъектах РФ (на примере Санкт-Петербурга)" темадай диссертация хъена.

Хизанриз ва аялриз яшайишдин рекьай куьмекар гунин центрадин (ЦСПСД) директордин къуллугъдал тежриба кваллуналди, социальный кваллахар хъсанарунин карда вичихъ авай мумкинвилер ахтармишна.

Жемиятдин крарикай ам исятдани кьерех хъанвач - Санкт-Петербурдин Московский райондин ТИК-диз куьмекар гузва, сечкийрин участокдин комиссиядин председател я. Ада Санкт-Петербургда авай лезгийрихъ галазни алакьаяр хуьзва. Жегил муаллимди хизанда хъизни рушаз тербия гузва.

Госуларствонин ва муниципальный крар идара авунин магистрдин дережа къачунвай жегил пешекардиз и рекьай мадни келун давамардай ният ава. Амма нубатдин сеферда ада вичин илимдин кваллахиди тир Мегьарамдхуьруь райондихъ галаз алакьалу ийида. Гележегда адаз ватандиз хъведай ва хайи ерийра зегьмет члугвадай къаст ава. Къуй адахъ фикирдик квай вири крар агалкьунралди кьилиз акъуддай мумкинвилер хуьрай!

Туйкьур хьувун

"Лезги газетдин" алай йисан 28-нумрадиз акъатай "Тешпигъ авачир бажарагъ" макъалада ихтилат физвай Суслан Гьубсейинов ахъегъви я лагъана кхьенвай. Гьакьикъатда ам Ахъегъ райондин Цуругьрин хуьрай я.

Квез чидани?

Гарпия

Гарпия чинеругрин жуьредик акатзавай вагъши къушарикай сад я. Адаз Кьиблепатан Америкадин гарпия лугъзува.

Ихтин чинеругдин бедендин ярговвал 110 сантиметрдив агакьзава, ахъайнавай луварин ярговвал - 2 метрдив. Заланвал 6-9 килограммдив агакьда. Далудал алай цлакулар мичи-рехи рангунинбур, вилер члупчулавбур, кьил экъ-рехи жеда. Кьилел экъечнавай

мичи рангунин гьаркьуб цлакулри кьил гьурчегарзава. И йиртижи къушарин тапасар еке кьармахар алайбур, залан затлар къаз жедай къуватлурбур я.

Абур анжах Юкван ва Кьиблепатан Америкадин дуьзенлухрани тропикдин чкайра яшамеш жезва.

Тьуниз гарпияди гзафни-гзаф ленивецар, гьечели маймунар ва вичин тлем акакьдай маса гьайванар ишлемишзава. Бязи вахтара руфун галчуриз фидай гьайванрални, вагъши къушарални гьужумда.

Бязи чешмейри тестикьарзавайвал, алай вахтунда и къушарин къадар 50 агъзурдав агакьнава, амма абур йисалай-суз тлимил жезва. Кьвердавай тлимил хьунин кьилин себебни тамар терг хьунихъ галаз алакьалу я.

Уьлкведа ва дубньяда

Миллет къалурун теклифзава

Госдумада депутаты Россиядин паспортра миллет къалурун теклифзава. "Говорит Москва" радиоди хабар гузвайвал, идакай миллетрин крарин рекьай Госдумадин комитетдин председател И. Гильмутдинова ихтилатна.

Адан гафаралди, ватандашрин паспортра миллет къалурдай чка тайинарунин месэла комитетда са шумудра веревирдна. Кьейд авурвал, Россияда яшамеш жезвай гьечели халкьариз чпин хуси шагьадатнамайра миллет къалурна кланзава.

Чешмедин делилралди, паспортда миллет кхьинин кар арадал хкунин патахъай идалай вилик Госдумадин депутат В. Милоновни раханай. Адан гафаралди, миллет къалурунин месэла паспортдин сагьибдин хушуналди авун герек я.

Къадагъаяр эцигзава

Азербайжандин гьукумдарри коронавирсудиз акси раб янавай-вилин шагьадатнама гвачир ватандашриз 1-сентябрдайла рестораниз, алишверидин центрайриз, отелриз фин къадагъа авун кьетнава. Идакай "Интерфакс-Азербайжан" чешмеди хабар гузва.

Идалайни гьейри, зулун эвел кьилера вузринни колледжрин вири студентри ковиддиз акси рапар ягьун чарасуз серенжем яз тестикьарнава. 1-октябрдайла и истемешунар муаллимризни, фармацевтиризни, ахтармишунин институтрин, медидарайрин къуллугъчийризни талукуь жеда.

Мад иштирак хьийидач

Лацу квале Иракдин премьер Муфтафа аль-Казимидихъ галаз гьурьшмиш хъайи вахтунда США-дин президент Ж. Байдена Иракда тухузвай военный гьерекатар акъвазарнава лагъана малумарна. "Чна ана са гьихтин ятла военный тапшуругьра иштирак хьийидач", - лагъана Байдена. Идакай "Новости" РИА-ди хабар гана.

Украинадиз куьмекзава

США-ди Украинадиз гьар йисуз 750 миллион доллар къван пулдин куьмек гузва. Идан гьакьиндай "Радио Свободадиз" гайи интервьюда Европаднини Евразиядин месэлайрин рекьай госсекретарь Ж. Кента малумарна.

"Белки, чи патай гьар йисуз ихтин пулдин куьмекар агакьзавай къуд ва я вини кьил вад уьлкве ава", - лагъана Кента.

Ракетаяр тергна

Израилдин F-16 истребителри Сириядин сергьятра ахъаяй 2 ракета Россиядин ПВО-дин "Бук-М2Э" комплексри тергна. Идакай "Новости" РИА-ди хабар гузва.

Мидьявалзавай терефар баришугъ хьувунин рекьай Сирияда авай Россиядин центрадин векил, контр-адмирал В. Кулитядин гафаралди, Израилдин тактический истребителри, Сириядин цавун бушлухриз экъечли тавуна, Дамаскдин мулкара авай объектриз ягьунар къуна. Россияда арадал гьанвай комплексдин куьмекдалди гьужумдин вилик пад къуна.

100 йисан яшарин сир

Америкадин Ньюарк шегьерда яшамеш жезвай, 100 йис тамам хъанвай дишегьлиди вичин уьмуьрдин ярговилин сир ачухна. «Newark Post» газетдин делилар "Лента.ру" сайтди раижна. Дишегьлиди кьейдзавайвал, ам садрани ахлакьсуз ва пис крарал машгьул хъанач. "Сагьламвал хуьн патал за са гьихтин ятла кьетлен крар ийизвач. Вуч гьатзаватла, гьам незва за", - лагъана яшлуда.

Адан гафаралди, кьил какадардай тапшуругьар гьялунал машгьул хьуни адан къанажагьдин хчивал хуьзва.

Тугьвал

Россияда эхиримжи гьафтейра гьар юкьуз коронавирсудиз акатзавайбурун къадар 20 агъзурдалай гзаф я. Санлай къачурла, ковиддикди чи уьлкведа 6 миллионни 200 агъзурдалай гзаф ксар начагъ хъана. Уьлкведин хейлин регионра бязи ватандашар патал коронавирсудиз акси рапар ягьун чарасуз серенжем яз тестикьарнава.

Россияда гзафни-гзаф Москвада, Москвадин областда, Санкт-Петербургда тугьвалди гьужумзава. 5 миллионни зуралай гзаф ксар сагъ хъанва, 155 агъзурдалай гзафбур вирсудикди кьена.

Дубньяда начагъ хъанвайбурун къадар 200 миллиондив агакьзава. Азарлуьрин къадар гзаф тир уьлквейрик США, Индия, Бразилия, Россия, Франция, Великобритания, Туркия ва масабур акатзава.

АЭС-ар эцигдай къаст ава

Белоруссиядин президент А. Лукашенкодиз Россиядин мулкарал атомдин электростанцияр эцигун патал вичин пешекарар желбиз кланзава. Идакай "БЕЛТА" чешмеди хабар гузва.

Адан фикирдалди, исятда республикада ядерный технологийрик алава гьерекат кутун чарасуз я, гьа жергедай яз Россиядин пешекаррихъ галаз санал кваллахар кьилиз акъудуналдини. Сиясатчиди рикел хкайвал, Курчатовский институтди, БелАЭС эцигдайла, Минскдиз куьмек ганай. Гила белоруссиявай атомдин проект кьилиз акъудунин кваллахри иштиракиз жеда.

"Лента.ру" чешмедин делилралди, исятда Белоруссияда авайди анжах са АЭС я. Амни Россиядивай къачунвай 10 миллиард доллардин кредитдихъ эцигнава.

Чин гьазурайди - Куругьли ФЕРЗАЛИЕВ

ислен, 2-август

РГВК	
07.00	Новости Дагестана.
08.05	«Здравствуй, мир!»
08.35	Д/ф «Русский музей детям» 5 с.
09.05	«Галерея искусств»
09.30	Х/ф «Вам и не снилось»
11.05	«Арт-клуб»
11.25	«Человек и право»
12.30	Время новостей Дагестана
12.50	Дагестанское кино. Х/ф «Снежная свадьба»
14.10	«Служа Родине»
14.30	Время новостей
14.50	Ток-шоу «Говорить разрешается»
15.55	«Галерея искусств»
16.30	Время новостей Дагестана
16.55	«Годакан»
17.25	Т/с «Владыка морей» 10 с.
18.45	Передача на табасаранском языке «Мил»
19.30	Время новостей Дагестана
20.00	Время новостей. Махачкала
20.20	«Глянец»
21.05	Проект «Удивительные горы»
21.25	«Серебряная подкова» Ипподромы мира
22.00	«На виду»
22.30	Время новостей Дагестана
23.00	Время новостей. Махачкала
23.20	«Угол зрения» 16+
23.50	Д/с «Мир природы» 15 с.
00.30	Время новостей Дагестана
01.00	Время новостей. Махачкала
01.15	Передача на табасаранском языке «Мил»
01.50	Проект «Удивительные горы»
02.05	«Глянец»
02.45	«Угол зрения» 16+

ПЕРВЫЙ

05.00	«Доброе утро». (12+).
08.20	Игры XXXII Олимпиады 2020 в Токио. Волейбол. Женщины. Россия - Турция. Велоспорт. Трек. Женщины. Финал. Командный спринт. Греко-римская борьба. Финалы.
16.00	«Время покажет». (16+).
18.00	Вечерние новости. (16+).
18.40	«На самом деле». (16+).
19.45	«Пусть говорят». (16+).
21.00	«Время». (16+).
21.30	Т/с «Гадалка». (16+).
23.35	Дневник игр XXXII Олимпиады 2020 в Токио.
00.35	«Я - десант!» (12+).
01.20	«Время покажет». (16+).
03.00	Новости. (16+).
03.05	«Модный приговор». (16+).
03.55	«Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

17:15	Видеоролик МВД
17:20	Неформальный разговор. Джамаля Аджигерей 2-часть
17:50	Док. фильм.
18:05	Акценты.
06.00	«Утро России».
08.15	XXXII летние Олимпийские игры в Токио.
09.45	«О самом главном».
10.50	XXXII летние Олимпийские игры в Токио.
11.45	«Вести».
12.15	«60 минут». (12+).
13.30	XXXII летние Олимпийские игры в Токио.
15.55	Т/с «Дуэт по праву».
17.00	«Вести».
17.15	«Андрей Малахов».
18.40	«60 минут». (12+).
20.00	«Вести».
21.05	Местное время.
21.20	Т/с «Отражение звезды». (12+).
01.10	Т/с «Преступление».
03.00	XXXII летние Олимпийские игры в Токио.

НТВ

06.30	«Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00	«Сегодня».
08.20	Т/с «Морские дьяволы». (16+).
10.00	«Сегодня».
10.20	Т/с «Морские дьяволы». (16+).
11.20	Т/с «Красная зона». (12+).
13.00	«Сегодня».
13.20	«Чрезвычайное происшествие».
14.00	«Место встречи».
16.00	«Сегодня».
16.20	Т/с «Шеф». (16+).
19.00	«Сегодня».
19.40	Т/с «Шеф». (16+).
22.50	«Сегодня».
23.05	Т/с «Десант есть десант». (16+).
02.40	Т/с «Адвокат».

ДОМАШНИЙ

06.30	6 кадров. (16+).
06.55	Д/ф «Реальная мистика». (16+).
07.55	По делам несовершеннолетних. (16+).
09.30	Давай разведемся! (16+).
10.35	Тест на отцовство. (16+).
12.45	Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.55	Д/ф «Порча». (16+).
14.25	Д/ф «Знахарка». (16+).
15.00	Мелодрама «Мачеха». (16+).
19.00	Т/с «Отдай мою мечту», 1-4 с. (Россия - Украина). (16+).
23.05	Т/с «Дыши со мной», 1-3 с. (16+).
02.05	Д/ф «Реальная мистика». (16+).
03.00	Д/ф «Порча». (16+).
03.25	Д/ф «Знахарка».
03.50	Д/ф «Понять. Простить». (16+).
04.40	Тест на отцовство.

ТВ-ЦЕНТР

06.00	«Настроение».
08.10	Х/ф «Я объявляю вам войну». (12+).
10.00	Д/ф «Вадим Спиридонов. Я уйду в 47».
10.55	Большое кино. «Человек-амфибия». (12+).
11.30	«События».
11.50	Т/с «Отец Браун».
13.40	«Мой герой. Ксения Кутепова». (12+).
14.30	«События».
14.50	«Город новостей».
15.05	Детектив «Три в одном 5». (12+).
17.00	Д/ф «Битва за наследство». (12+).
17.50	«События».
18.15	Х/ф «Когда-нибудь наступит завтра». (12+).
22.00	«События».
22.35	«Истории спасения. Наркоз для гранаты».
23.05	«Знак качества».
00.00	«Петровка, 38». (16+).
00.15	Д/ф «Борис Хмельницкий. Одинокий донжун». (16+).
01.05	«90-е. Уроки пластики». (16+).

ЗВЕЗДА

06.35	«Легенды армии»
07.20	«Легенды армии»
07.50	Х/ф «В зоне особого внимания».
09.00	Новости дня.
09.20	Х/ф «В зоне особого внимания».
10.05	Т/с «Батя». (16+).
13.00	Новости дня.
13.15	Т/с «Батя». (16+).
18.00	Новости дня.
18.20	Д/с «Сделано в СССР». (6+).
18.50	Д/с «История ВДВ». «Первый прыжок».
19.35	Д/с «Загадки века»
20.25	Д/с «Голодомор. Правда и вымыслы».
21.15	Новости дня.
21.25	«Открытый эфир». Лучшее. (12+).
22.45	Х/ф «Фейерверк».
00.40	Х/ф «Их знали только в лицо». (12+).
02.10	Т/с «Ниро Вульф и Арчи Гудвин». (12+).
05.35	Д/с «Москва фронт».

саласа, 3-август

РГВК	
07.00	Время новостей Дагестана
07.20	Передача на табасаранском языке «Мил»
08.00	Мультфильм
08.30	Время новостей Дагестана
08.50	Х/ф «Бонни и Клайд» 12+
10.45	«Угол зрения» 16+
11.15	Т/с «Владыка морей» 10 с.
12.30	Время новостей Дагестана
12.50	«Глянец»
13.35	«Серебряная подкова» Ипподромы мира
14.05	«На виду»
14.30	Время новостей Дагестана
14.50	Передача на табасаранском языке «Мил»
15.30	Д/с «Мир природы» 15 с.
16.30	Время новостей Дагестана
16.55	«Дагестанский календарь»
17.05	Проект «Удивительные горы»
17.25	Т/с «Владыка морей» 11 с. 16+
18.45	Передача на лакском языке «Арыци ва агьлу»
19.30	Время новостей Дагестана
20.00	Время новостей. Махачкала
20.20	«Подробности»
20.45	«Время футбола» в прямом эфире
21.20	Ток-шоу «Общественный интерес»
22.30	Время новостей Дагестана
23.00	Время новостей. Махачкала
23.20	«Коллса»
00.05	Д/ф «Последний житель Гаусуля»
00.25	«Дагестанский календарь»
00.30	Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

05.00	«Доброе утро». (12+).
08.00	Игры XXXII Олимпиады 2020 в Токио. Прыжки в воду. Мужчины.
10.55	«Модный приговор». (6+).
12.00	Новости. (16+).
12.15	Игры XXXII Олимпиады 2020 в Токио. Легкая атлетика.
15.55	«Время покажет».
18.00	Вечерние новости. (16+).
18.40	«На самом деле». (16+).
19.45	«Пусть говорят». (16+).
21.00	«Время». (16+).
21.30	Т/с «Гадалка». (16+).
23.35	Дневник игр XXXII Олимпиады 2020 в Токио.
00.35	К 75-летию Николая Бурляева. «На качелях судьбы».
01.30	«Время покажет».
03.00	Новости. (16+).
03.05	«Время покажет».
03.15	«Модный приговор».
04.05	«Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

09:00	Канал «Алшан»
17:15	Видеоролик МВД
17:20	Актуальное интервью.
17:50	Док. фильм
18:00	Золотой фонд ГТРК. Док. фильм Аметхан-Султан
07.00	«Утро России».
09.00	«Местное время».
09.30	«Утро России».
09.55	«О самом главном».
11.00	XXXII летние Олимпийские игры в Токио.
13.20	«60 минут». (12+).
14.00	«Вести».
14.30	«Местное время».
14.55	Т/с «Дуэт по праву».
17.00	«Вести».
17.15	«Андрей Малахов».
18.40	«60 минут». (12+).
20.00	«Вести».
21.05	Местное время.
21.20	Т/с «Отражение звезды». (12+).
01.10	Т/с «Преступление».

НТВ

04.55	Т/с «Лесник». (16+).
06.30	«Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00	«Сегодня».
08.20	Т/с «Морские дьяволы». (16+).
10.00	«Сегодня».
10.20	Т/с «Морские дьяволы». (16+).
11.20	Т/с «Красная зона». (12+).
13.00	«Сегодня».
13.20	«Чрезвычайное происшествие».
14.00	«Место встречи».
16.00	«Сегодня».
16.20	Т/с «Шеф». (16+).
19.00	«Сегодня».
19.40	Т/с «Шеф». (16+).
22.50	«Сегодня».
23.05	Т/с «Десант есть десант». (16+).
02.40	Т/с «Адвокат». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30	Д/ф «Реальная мистика». (16+).
07.30	По делам несовершеннолетних. (16+).
09.10	Давай разведемся! (16+).
10.15	Тест на отцовство. (16+).
12.25	Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.30	Д/ф «Порча». (16+).
14.00	Д/ф «Знахарка». (16+).
14.35	Мелодрама «Случайные встречи не бывает». (Украина). (16+).
19.00	Т/с «Отдай мою мечту», 5-8 с. (16+).
23.05	Т/с «Дыши со мной», 4-6 с. (США). (16+).
02.05	Д/ф «Реальная мистика». (16+).
03.05	Д/ф «Порча». (16+).
03.30	Д/ф «Знахарка». (16+).
03.55	Д/ф «Понять. Простить». (16+).
04.45	Тест на отцовство.
06.25	6 кадров. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00	«Настроение».
08.10	Х/ф «Кубанские казаки». (12+).
10.30	Д/ф «Клара Лучко и Сергей Лукьянов. Украинское счастье». (12+).
11.30	«События».
11.50	Т/с «Отец Браун».
13.40	«Мой герой. Александр Дьяченко». (12+).
14.30	«События».
14.50	«Город новостей».
15.05	Детектив «Три в одном 6». (12+).
17.00	Д/ф «Советские секс-символы: короткий век».
17.50	«События».
18.10	Х/ф «Когда-нибудь наступит завтра 2».
22.00	«События».
22.35	«Вся правда». (16+).
23.10	Д/ф «Мужчины Людмила Гурченко». (16+).
00.00	«Петровка, 38». (16+).
00.20	«Прощание. Им не будет 40». (16+).
01.10	Д/ф «Одинокие звезды». (16+).
01.50	«Осторожно, мошенники!»

ЗВЕЗДА

06.00	Д/с «Сделано в СССР». (6+).
06.55	Х/ф «Шел четвертый год войны...» (12+).
08.40	Т/с «Братство десанта». (16+).
09.00	Новости дня.
09.20	Т/с «Братство десанта». (16+).
13.00	Новости дня.
13.15	Т/с «Братство десанта». (16+).
18.00	Новости дня.
18.20	Д/с «Оружие Победы». (6+).
18.50	Д/с «История ВДВ». «Тяжело в учении».
19.35	«Улика из прошлого». «Тайны проклятых. Заклинатели душ». (16+).
20.25	«Улика из прошлого». «Тегеран-43. Последняя тайна «Большой тройки». (16+).
21.15	Новости дня.
21.25	«Открытый эфир». Лучшее. (12+).
22.45	Х/ф «Голубые молнии». (6+).

арбе, 4-август

РГВК	
07.00	Время новостей Дагестана
07.20	Передача на лакском языке «Арыци ва агьлу»
08.00	Мультфильм
08.30	Время новостей Дагестана
08.50	Х/ф «Как украсть миллион»
11.10	«Полный газ»
11.15	Т/с «Владыка морей» 11 с. 16+
12.30	Время новостей Дагестана
12.50	Ток-шоу «Общественный интерес»
13.55	«Время футбола»
14.30	Время новостей Дагестана
14.50	Передача на лакском языке «Арыци ва агьлу»
15.30	«Коллса»
16.05	«Подробности»
16.30	Время новостей Дагестана
16.55	«Живые истории»
17.05	«Арт-клуб»
17.25	Т/с «Владыка морей» 12 с. 16+
18.45	Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
19.30	Время новостей Дагестана
20.00	Время новостей. Махачкала
20.20	«Здоровье» в прямом эфире
21.10	Проект «Покорение» Магомед Гусейнов
21.40	«Психологическая азбука»
22.05	«Городская среда»
22.30	Время новостей Дагестана
23.00	Время новостей. Махачкала
23.20	«Аугодафе»
00.05	Д/ф «Через хребты веков»
01.00	Время новостей. Махачкала
01.15	Передача «Адамти ва замана»

ПЕРВЫЙ

05.00	«Доброе утро». (12+).
09.00	Новости. (16+).
09.25	«Доброе утро». (12+).
09.50	«Жить здорово!» (16+).
10.55	«Модный приговор». (6+).
12.00	Новости. (16+).
12.15	Игры XXXII Олимпиады 2020 в Токио. Синхронное плавание. Дуэт. Произвольная программа.
15.00	Новости. (16+).
15.15	«Время покажет».
18.00	Вечерние новости. (16+).
18.40	«На самом деле».
19.45	«Пусть говорят».
21.00	«Время». (16+).
21.30	Т/с «Гадалка». (16+).
23.35	Дневник игр XXXII Олимпиады 2020 в Токио.
00.35	«Валентина Леонтьева. Объяснение в любви». (12+).
01.30	«Время покажет».
03.00	Новости. (16+).
03.05	«Время покажет».
03.50	«Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

09:00	Канал «Шалбуздаг»
17:15	Видеоролик МВД
17:20	Право на справедливость
17:45	Территория искусства.
18:15	Док. фильм
05.00	XXXII летние Олимпийские игры в Токио.
07.30	«Утро России».
09.00	«Местное время».
09.30	XXXII летние Олимпийские игры в Токио.
13.00	«Вести».
13.30	XXXII летние Олимпийские игры в Токио.
15.55	Т/с «Дуэт по праву».
17.00	«Вести».
17.15	«Андрей Малахов».
18.40	«60 минут». (12+).
20.00	«Вести».
21.05	Местное время.
21.20	Т/с «Отражение звезды». (12+).
01.10	Т/с «Преступление».
03.00	XXXII летние Олимпийские игры в Токио.

НТВ

жумья, 6-август

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РГВК, ПЕРВЫЙ, РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

киш, 7-август

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РГВК, ПЕРВЫЙ, РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

гьяд, 8-август

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РГВК, ПЕРВЫЙ, РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

КУЛЬТУРА 2- 8- АВГУСТАЛДИ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like ИСЛЕН, САЛАСА, АРБЕ, ХЕМИС, ЖУМЬЯ, КИШ, ГЬЯД, РАДИО.

ПЕРВЫЙ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

РОССИЯ 1

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like ПЕРВЫЙ, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РОССИЯ 1, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

ДОМАШНИЙ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РОССИЯ 1, НТВ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

ТВ-ЦЕНТР

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ЗВЕЗДА.

ЗВЕЗДА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР.

ПЕРВЫЙ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

РОССИЯ 1

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like ПЕРВЫЙ, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РОССИЯ 1, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

ДОМАШНИЙ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РОССИЯ 1, НТВ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

ТВ-ЦЕНТР

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ЗВЕЗДА.

ЗВЕЗДА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР.

ПЕРВЫЙ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

РОССИЯ 1

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like ПЕРВЫЙ, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РОССИЯ 1, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

ДОМАШНИЙ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РОССИЯ 1, НТВ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

ТВ-ЦЕНТР

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ЗВЕЗДА.

ЗВЕЗДА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР.

АРБЕ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like ИСЛЕН, САЛАСА, ХЕМИС, ЖУМЬЯ, КИШ, ГЬЯД, РАДИО.

ХЕМИС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like АРБЕ, ЖУМЬЯ, КИШ, ГЬЯД, РАДИО.

ЖУМЬЯ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like АРБЕ, ХЕМИС, КИШ, ГЬЯД, РАДИО.

КИШ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like АРБЕ, ХЕМИС, ЖУМЬЯ, ГЬЯД, РАДИО.

ГЬЯД

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like АРБЕ, ХЕМИС, ЖУМЬЯ, КИШ, РАДИО.

РАДИО

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes categories like АРБЕ, ХЕМИС, ЖУМЬЯ, КИШ, ГЬЯД.

Программа гъзурайди - Н.РАШИДОВА

Дин

Пайгъамбарин варисар (шариатдин) алимар я
Къуд мазгъабдин имамрикай
куьрелди

Ямин МЕГЪАМЕДОВ,
диндин рекъяй алим

(Эвел - 26,28-29-нумрайра)

Имам Абу Гъанифадин
мазгъаб

Ам мусурман уьлквейра машгур тир фикъгидин мазгъабрикай са мазгъаб я ва ам имам Абу Гъанифадин тварцихъ янава (мазгъабдин бине кутурди гъам тирвилляй).

Имам Абу Гъанифа. Адан дуьз твар ан-Нуьман ибн Сабит ибн Зутла ат-Таймий аль-Куфий я. Ам гъижрадин 80-йисуз Куфа шегъерда дидедиз хъана. Гъижрадин 150-йисуз Багдадда рагъметдиз фена. Адан асул бине фарсийрикай я. Ам табиинрин гуьгъуьнавай несилдик (таби-табиинрик) акатзава (бъзи алимри ам табиинрикай яз гъисабзава, ам къуд асгъаб акуни агакъайвилляй). Ам тажирдин (савдагардин, алверчидин) квалел чехи хъана, гуьгъуьнлай илим къачудай рекъяй фена: Къуръан хуралай чирна, гъадисрин илим клелна ва фикъгидин илимдин рекъяй чехи дережадив агакъна. Имам Шафииди лагъана: "Заз Абу Гъанифадилаи зурбади фикъгиди акунач".

Адан теснифар

Имамдин къелемдикай "аль-Фикъгъуль-Акбар", "Муснад- уль-Гъадис", "аль-Алим валь-Муталлим", "Къадарит-риз абурун рехъ инкарун" ктабар хкатна. Фикъгидин илимда ада тайин ктаб къенвач, амма ада вичин тилмизриз (сухтайриз) лугъуз хкъей гзаф тарсар ава, абур адан тилмиз хъайи имам Мугъаммад ибн аль-Гъасан аш-Шибанийди квалтна, къилдин ктаб яз чапдай акъудна.

(КъатI ама)

Адан гъаялувал (намуслувал)

Имамди гъамиша лугъудай: "Чи гаф (муштагъидрин къарар) чи фикир я, ам чалай алакъай виридалайни хъсан къарар я. Ни чи гафунилай хъсан (дуьз) гаф гъайитла, гъам чалай лап дуьзди я".

Ам (шариатдин) къазивиле тайинарайла, ада разивал ганач ва и кар къабулнач, гъатта а члавуз авай халиф Мансур адал гзаф алахънатлани. Абу Гъанифади къазивал къабул тавурвилляй адаз гъяд яна: ам тваларалди гатана ва дустагъдани туна.

Адан тилмизар

1. Абу Юсуф Якъуб ибн Ибрагъим аль-Ансарий аль-Куфий (гъижрадин 113-йисуз хана ва 182-йисуз къена). Иракдин факъигъ я. Ам Абу Гъанифадин тилмиз хъана ва гъадан "ижтигъаддин" рекъяй фена. Лагъана кланда, ам имам Абу Гъанифадин виридалайни къанажагълу тилмизрикай тир. Абу Юсуфаз килигна, гъанафи-мазгъаб мусурманрин вири уьлквейра машгур хъана. Абу Юсуф "къазийрин къазивиле" (чехи къазивиле) тайинарайла ва ада маса къазияр тайинардайла, анжах гъанафи-мазгъабдин къазияр хкъазавай. Пара камаллу, зигинлу, фагумлу кас тирвилляй ада шариатдин гзаф илимар къачуна. Къейд ийин хъи, ам гъакни аллама Гъаммад ибн Аби Сулейманан тилмизни хъана ва са шумуд йисан къене ам (чирвилер къачуз) Меккада амукъна.

Гъарун ар-Рашид халифадин тлалабуналди ада "аль-Хараж" ктаб теснифна (чилерилай гудай дегъекдиз, харждиз талукъ). Ам малдин (имушество) гъакъиндай сиясатдикай ктаб къенвай сад лагъай кас я. Ам гъанафи-мазгъабда "Усул аль-фикъги" илимда сифте ктабар хкъейдини я.

"Лезги газетда" диндин пак къынар жезва. Гъавилляй ам чиркин чкайрал гадарун къадагъа я.

Спорт

"Ахцахдихъ" алакъунар ава

ФУТБОЛ

Лезги ФЕТГЪУЬЛАГЪ

25-июлдиз Каспийск шегъерда авай "Анжи-Арена" майдандал, футболдин "Ахцах" ва "Тлярата" командайрин арада къызгъин къугъунар кыле финалди, Дагъустандин ЛФЛ-дин сад лагъай дивизиондин турнир акъалтна.

Ахцегъвийри тляратавийрин варариз виклегдаказ вад туп яна. Гъеле варариз физ клам-шам амукъай гзаф дуьшуьшар чна гъисабзавач. ИкI, "Ахцах" команда премьер-лигадиз акъатна.

Чпин нубатда къе туп ахцегъвийрин варариз ягъай тляратавийрини чеб лап ажузбурукай туширди услатна. Майдан къе командайни алакъунар авай футболлист-

рин ихтиярда гъатнавай юкъуз тамашачийри къугъуникай лезет хкудна. Шегъердин зегъемлу гъавадизни килиг тавуна, "Ахцах" командадин гъунарриз килигдайбурун къадар тимил тушир.

Алай вахтунда Дагъустандин ЛФЛ-дин турнирдин нетижайрин таблицада "Ахцах" къвед лагъай чкадал ала. Идалай виликни "Ахцах" командади 18-июлдиз "Ботлих" командадин винел виклегъвилелди 2:0 гъисабдалди гъалибвал къазанмишна.

Къейд ийин, "Ахцах" командадиз эхиримжи йисара твар-ван авай футболлист Мегъамед Алишева куьмек гузва. Ахцегъви спортсменри къазанмишнавай нетижайрик тежрибалу тренерар тир Камил Гъажиеванни Гъажимурад Парпачеван пайни ква. Къуй дагъвийрин команда мадни еке дережаирив агакърай!

"ТЕФИ" команда -
ЧЕМПИОН

Тофик БАХРАМОВ

Мукъвара Дербент шегъердин "Нарын-къала" майдандал жаванрин арада "ТЕФИ" фирмадин кубок патал футболдай кыле феи вад лагъай международный турнир шад гъалара акъалтларна. Мярекатда жаван футболистри, тешкилатчийри, акъажунрин судьяйри ва спортдин ветеранри иштиракна.

Вад йикъан къене кыле феи футболдин къызгъин акъажунриз гзаф инсанар ашкъидивди тамашна. 1-нумрадин ДЮСШ-дин гзаф йисарин тежриба авай тренер Ибрагъим Султанова вердишарзавай "ТЕФИ" команда агалкъунралди къугъвана. Финалдин паюна "ТЕФИ" командадихъ галаз Хасавюртдин "Победа" команда къугъвана ва 2:1 гъисабдалди дербентвиар гъалиб хъана. И къугъунин судьявал Даглар Шафиева авуна.

Коммерциядинди тир "ТЕФИ" фирмадин крар идара ийизвай директор Физули Сагуева, фирмадин твар алай футболдин командадиз чемпионвилдин твар мубарак авуналди, адаз шад гъалара къизилдин лишанлу медалар, кубок, сад лагъай дережадин димломар ва махсус савкъатар гана. Къвед лагъай чка къур "Победа" командадивни гимидин лишанлу медалар, къвед лагъай дережадин димломар вахкана.

Акъажунрин нетижанда лап хъсан футболитар, судьяр ва тешкилатчийр тайинарна. ИкI, рикел аламукъдай пишкешар "Нефтчи", "Ангушта" ва "Моздок" командайри Дербентдин спортдин ветеранри вахкана.

Шегъердин 1-нумрадин ДЮСШ-дин тренерри, ученикри, абурун диде-бубайри ва футболдин гъевескарри международный футболдин турнирдиз къаюмвалзавай "ТЕФИ" ООО-дин регъберар тир Тельман Гъамзаевазни Физули Сагуеваз алхишар авуна.

Буьруьнждин сагъиб

АЗАДДИЗ КЪУРШАХАР КЪУН

Къазахстандин Актау шегъерда яшамис жезвай чи ватангъли Камил Куругълиева мукъвара Будапештда азаддиз къуршахар къунай кыле феи чемпионатда 3-чка къуна.

Дуьньядин дережадин акъажунра 150 уьлкведай жегъил спортсменри иштиракна. Камил Куругълиева ана 92 килограммдин заланвал авай пагъливанрин арада 5 бягъс кыле тухвана.

Къейд ийин, Камила Къазахстанда тре-

нерар тир Роман Агъмедханованни вичин буба Мегъамед Куругълиеван гъилик къуршахар къунин сирер чирзава.

Камилан буба Мегъамед Куругълиевакайни 1993-йисуз азаддиз къуршахар къунай Грециядин меркезда кыле феи дуьньядин акъажунра призер хъанай. Адалай къулухъни ада жуьреба-жуьре уьлквейра кыле феи хейлин турнирра агалкъунралди иштиракна. Алай вахтунда ам Къазахстан республикадин спортдин лайихлу мастер я.

Лайихлу тренердин-бубадин гуьзчивилик кваз спордал машгъл жезвай Камилахъ тележегда мадни еке агалкъунар хъуник чна умуд кутазава.

КпIарин вахтар (Махачкъалада)

АВГУСТ						
Югъ	Экунин	Рагъ экъечдай	Нисинин	Рагъдандин	Нянин	Месин
1	02:47	04:38	12:01	15:56	19:16	20:46
2	02:49	04:39	12:01	15:56	19:15	20:44
3	02:51	04:40	12:01	15:55	19:14	20:42
4	02:53	04:41	12:01	15:55	19:12	20:41
5	02:54	04:42	12:01	15:54	19:11	20:39
6	02:56	04:43	12:00	15:54	19:10	20:37
7	02:58	04:44	12:00	15:53	19:09	20:35
8	02:59	04:46	12:00	15:53	19:07	20:34
9	03:01	04:47	12:00	15:52	19:06	20:32
10	03:03	04:48	12:00	15:52	19:04	20:30
11	03:04	04:49	12:00	15:51	19:03	20:28
12	03:06	04:50	12:00	15:50	19:02	20:26
13	03:07	04:51	11:59	15:50	19:00	20:25
14	03:09	04:52	11:59	15:49	18:59	20:23
15	03:11	04:53	11:59	15:48	18:57	20:21
16	03:12	04:54	11:59	15:48	18:56	20:19
17	03:14	04:55	11:59	15:47	18:54	20:17
18	03:16	04:56	11:58	15:46	18:53	20:15
19	03:17	04:57	11:58	15:45	18:51	20:13
20	03:19	04:59	11:58	15:45	18:50	20:11
21	03:20	05:00	11:58	15:44	18:48	20:09
22	03:22	05:01	11:57	15:43	18:46	20:07
23	03:23	05:02	11:57	15:42	18:45	20:05
24	03:25	05:03	11:57	15:41	18:43	20:04
25	03:26	05:04	11:57	15:40	18:42	20:02
26	03:28	05:05	11:56	15:39	18:40	20:00
27	03:29	05:06	11:56	15:39	18:38	19:58
28	03:31	05:07	11:56	15:38	18:37	19:56
29	03:32	05:08	11:56	15:37	18:35	19:54
30	03:34	05:09	11:55	15:36	18:33	19:52
31	03:35	05:11	11:55	15:35	18:32	19:50

Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хъайитIа, ватцапдин
8-989-653-42-35 нумрадиз кхъихъ.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин министерство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГЪИМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ
66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62
КАССА
66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Н. ИБРАГЪИМОВ

Газет йиса 52 сеферда актатзава
Газет алакьадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гуьзчивал авунин рекъай Федеральний къуллугдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрацйа авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкьвена вахузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахун мумкин я. Газетда чап авун патал теклифнавай материалра гъанвай делилрин дуьзвили ва керчеквилдин патяхъай жавабдарвал авторрин чпин хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован проспекта, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200
Зур йисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 16.30

Газет "Издательство" "Лотос"
ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан куьче, 6.

Тираж 5766

Ⓜ - И лишандик квай материалар гъакьидихъ чапзавайбуру я.
12+ - Икъван яшар хъанвайбуру къелрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БНК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!

Дагъустан Республикадин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Сергей Меликован къараралди РД-дин Общественный палатадин член, РФ-дин Президентдин ва РД-дин Къилин грантрин гъалибчи, РД-дин лайихлу экономист, вичин ери-бине Хуьруьгрин хуьрай тир Ислам Мурадович МЕГЪАМЕДОВАВ и йикъара чехи шабагъ - "Дагъустан Республикадин вилик лайихлувилерай" орден вахкана.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди Ислам Мурадовичаз зегьметда къазанмишнавай агалкъунриз, гъаф йисарин гъакьисагъ къвалахдиз килигна ганвай шабагъ мубаракзава. Къуй адахъ мадни еке агалкъунар хуьрай!

Къайдадик куктазва

Чи мухбир

Къурагъ районда къати марфар къуниқди члур хъайи рекъер къайдадик куктунин къвалахар давам жезва. Юргъади Ашарин, Гелхенрин хуьрерин мулкара улакьрин рекъериз беъем зиянар гана.

Рекъерин 68-нумрадин участкадин прораб А.Къафарован гафаралди, районда рекъер тамавилелди ремонт авунин заказчик "Дагестанавтодор" ГКУ я,

пудратчи - Мегъарамдхуьруьн "Дорбостсервис" ООО.

Гележегда ацахъ тавун патал рекъин бязи участкара цементдин къаришмадалди цлар къадайвал я. Герек чкайрик турбаяр кутунин, чиргъ вегинин къвалахар къиле физва.

Алай вахтунда са шумуд муьгъ туькьур хуьвунва. Къурагъ райондин 68-нумрадин ДЭУ-дин директор М.Агъмедован гуьзчивилик кваз къиле физвай къвалахарал 2 экскаватор, 2 КамАЗ, грейдер ва каток желбнава.

Къаравилияр

Нурудин НАСРУЛЛАЕВ

* * *

- Шейтандиз кичле я Иблисдихъай.
- Гьикла?! Жеч яда! Абуру къведни сад я къван!
- Ту-уш! Шейтан, вичин шейтанвал авуна - алдатмишна, вичин кар туькьвена, алатда, элясада, Иблисди, тавламишни авурла, гъеле къулухъай хуьрез, масани хгуда.

* * *

- Яда, вун гъакъван яцлу хъанани, хва текъейди, вуна, вав рахадайла, чин анихъ ийиз жавабар гуз, гьисаба амачни чун?
- Ятла, вири хъиз, ара-къайда хуьз акъвазна, рахух ман! Ваз ким дар хъанвани, фуф ацалтна, клуф зи чинал эциг тавуртла, ваз дуьньяда авай тлугъвалрикай хабар авайди тушни?! Гъакъван гъафил жедан итим?!

* * *

- Буба, заз Фариз халуди тлуб юзурна!
- Вучи-из? Вуна вуч авуна?
- За, абурун тарцин хел къуна, шумьягъ атлузвай ман...
- Я бала, я бицли бицлек, бес шумьягъар чи сала ацана авайди вуча, неъ ман ваз кламай къван!
- Чибуру немир лагъанвайди я дидеди.

"Лезги газетдин" редакциядай "Пак Къуръан ва адан манайрин таржума лезги члалал" (1000 м.), "Мугъаммад пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуьрай вичиз) уьмуьрдин рехъ" (500 м.), "Исламдин эдебар, ахлакъар ва дуьаяр" (100 м.), "100 тапшуругъ" (200 м.) ктабар маса къачуз жедат.

СООБЩЕНИЕ

секретаря Общественной палаты РФ

В соответствии с Федеральным законом от 10 июня 2008 г. № 76-ФЗ "Об общественном контроле за обеспечением прав человека в местах принудительного содержания и о содействии лицам, находящимся в местах принудительного содержания" назначены следующие члены общественной наблюдательной комиссии Республики Дагестан (ч. 16 ст. 10 названного Федерального закона, решение совета Общественной палаты Российской Федерации от 5 февраля 2021 г. № 53 - С): **АТАЕВ Юрий Михайлович**, **МУСАЛАЕВ Рамазан Магомедович**.

Секретарь Общественной палаты Российской Федерации **Л.Ю.МИХЕЕВА**

Сканворд

Туькьурайди - К. КЪАЛАЖУХВИ

	Са тайин вахт	Жими металл	
Клерепарни вирт квай ширинлух	Дагъустандин шеъер	...-ферзе	Хьел
Тарарал акъалдай клумп	Къабачи	Спортдин гъуьжетунар	Ичерин сорт
	Лезгийрин ширинлух		Юкъван тарцин клараб
Клекрен къилел жедат	Мумкинвал	Ахварик квачир гьал	Са килограмм яд
Уьмуьрда чарасуз суьрсет	Къиле акъвазнавайди		

"ЛГ"-дин 29-нумрадиз акъатай сканворддин жавабар:

ДУЪЗ ЦАРАРА: Къеняткар. Пару. Илим. Азов. Гъвар. Едег. Верч. Бацли. Ичин. Лам. Тили.
ТИК ЦАРАРА: Турп. Ругул. Ришветчи. Мирг. Магълубвал. Къаравили. Няни.

Сардар АБИЛ

МефтI нинди я?

Папакай хьел кваз, дивандал газет къелзавай Мусадин патав аял атана.
- Дах, зи ухшарар вибуру яни, бахдинбуру? - хабар къуна ада буба-дивай.
- Ухшарар зибуру я, хва, - газетдилай вил алуд тавуна, жаваб гана Мусади.
- Дах, вилегъвилляй зун низ ухшар я?
- Вилегъвилляйни вун заз ухшар я, - жаваб гана Мусади.
- Дах, зи къатлунар гьихътинбуру я? Зи мефтI квекай нинди я? - мад суал гана гадади.
- МефтI ви дидединди я.
- ГьикI? Ваз гьикI чир хъана? - аялдилай вилик папа хабар къуна.
- Вучиз лагъайтIа, зи мефтI чкадал алама, - хьел кваз папаз килигна, жаваб гана Мусади...

Къенятчияр

- Гадаяр, ша чна пIапIрус члугун гадарин, - дустариз меслят къалурна Мусади.
- Вучиз? - хабар къуна Алиди.
- Чандин сагъламвални мягъкем жедат, вижеваз пулни жибинда амуькъда.
- ЯтIа, чна ички хъунни гадарин ман, - меслят къалурна Велиди.
- Вучиз? - хабар къуна Алиди.
- Генани пул къенят жедат, - жаваб гана Велиди.
- АкI ятIа, чна пата-къерехдиз, мугъмандиз фин-хтунарни акъвазарин. Са харжни тахъана, вири пул жибинра амуькъда, - секиндив лагъана Алиди.
- Квез вуч хъанва? Акъван пулар чна гьинизда? - гъарай акъатна Мусадай...